

Vabilo na naročbo.

„Slovanski Svet“

stopi z bodočo številko v četrto leto in bo odslej izhajal v Trstu pod uredništvom izdajateljev. Zunanja oblika bode listu jednaka, tiskovni popir bode pa še močnejši in lepši, program ostane isti kakor doslej. Novo bo to, da bo list priobčeval krajše spise in odlomke tudi v cirilici, nespremenjene iz raznih slovanskih jezikov, kateri rabijo azbuko.

„Slovanski Svet“ bo razpravljal tudi v bodoče važna slovanska vprašanja, ki se dostajajo politike, raznih vrst kulture, narodnosti in jezika. Seznanjal bo čitatelje s književnostjo raznih slovanskih narodov, sešebno znanstveno, kateri je predmet slovanoznanstvo. Kdor pozna dosedanje letnike, vé, kaj mu je pričakovati od bodočega letnika.

Prijatelji lista so narastli tudi letos. Opomnimo, da se naročniki množé iz srede katoliškega duhovenstva ostalih slovanskih narodov; to je karakteristično za list, kateri se še nadalje izpodkopuje na Slovenskem od strani latinizatorjev.

Zveste in vrle sotrudnike si je pridobil list med slovanskimi rojaki in drugimi Slovani. Najmarljivejši so med Slovenci oni sotrudniki, ki živé zunaj in celó daleč od ože domovine, kakor n. pr. Božidar Tvorcov, Roščin, dr. Fr. Celestin. Ti in še drugi rojaki so letos list še posebe tudi gmotno podpirali.

Nekateri rodoljubi so pomagali listu s tem, da so plačevali celó po več naročnin za ubožnije Slovence, kateri radi čitajo „Slovanski Svet“. Vsem tem podpornikom, ki nam malo ne vsi ostanejo zvesti podporniki tudi v bodoče, izrekamo iskreno zahvalo.

Vsem prijateljem „Slovanskega Sveta“ se pa priporočamo, da seznanjajo svoje znance še nadalje z listom,

ki si je priznanje priboril med raznimi slovanskimi narodi v Avstro-Ogerski in zunaj nje.

Ker pride list v drugo tiskarno, prosimo vljudno, da bi se nam prav kmalu poravnala zaostala naročnina, da zadostimo tudi mi svoji dolžnosti; zajedno naj se nam pošilja kolikor možno naročnina naprej, ker moramo tiskovne stroške poravnati od meseca do meseca sproti.

„Slovanski Svet“

izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dne meseca, in se pošilja naročnina izdajatelju „Slov. Sveta“ v Trst.

Naročnina znaša:

za celo leto	4 gld.,
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za Tržaške naročnike, dijake in ljudske učitelje velja:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— „ 90 „

Opomnja. V vsaki zadevi lista naj se čč. gg. naročniki obračajo do podpisanega v Trstu.

Fran Podgornik,

izdajatelj „Slovanskega Sveta“.

Slovani leta 1890.

Kakor veke slovanske zgodovine v obče, tako je presojevati tudi dejanja in nehanja Slovanov vsakega leta posebe s stališča njih dotike, zavisnosti, zveze in samostalnosti. Nekateri oddelki slovanskega plemena so samo v dotiki z drugimi državami in narodi; drugi oddelki so neposredno ali posredno zavisni od drugih držav, narodov in tujih strank. Vrh tega so slovanski narodi poprek tudi pod vplivom tujstva; ta vpliv vstvarja med njimi stranke, katerih jedne hočejo ravno s tem vplivom rušiti davne tradicije, uničevati stari stroj družbenega in gospodarskega življenja, v tem ko se druge, prave konservativne slovanske stranke ustavljajo takim nameram ter skušajo ne samo ohraniti, ampak tudi oživiti in utrditi svojstva slovanskega značaja, podedovane zaklade slovanske kulture ter na tej zgodovinsko utrjeni podstavi nadalje razvijati slovanski rod.

Umevno je torej, da bi se takó imenovana duša narodna kazala vse drugače, ko bi mislili, čustvovali in delovali Slovani popolnoma nezavisno od tujih sil ali činiteljev. Pravi duh, duh slovanski bi pokazal šele v nezavisnosti od tujih vplivov svoj pravi značaj in svojo pravo moč. Tujstvo poprek zavira Slovane v gibanju, delovanju in napredovanju, in kar dosežejo ali učinijo znatnega, pomenljivega, zgodi se kljub raznovrstnim zaprekam. Z druge strani je pripoznati, da se Slovani izbujajo soseben v bolj lenih, mlačnih delih njih plemena ravno vsled tujih vplivov, očitnih, neblagohotnih namer, naskokov, mrež, zanj in intrig, ki jih je izumila in že nad tisoč let izvršuje zapadna, takó imenovana civilizovana Evropa.

Nasproti pojedinim ukrepom, činom, kakor tudi popustljivostim pojedinih slovanskih oddelkov in odlomkov bomo po vsem objektivni sodniki in razumno pravični, ako jih pošteujemo in razbiramo s pogleda in stališča tujih vplivov, pritiskov in zavir. To je toliko potrebniše, ker bi se drugače vsiljeval prevelik pesimizem zlasti v bolj sangviničnih Slovanih, in ker bi tak pesimizem naše moči za nadaljnje delovanje slabil, če ne celo pohabljal. Neopravičeni ali prevelik pesimizem bi se v tem slučaju pokazal kot nova moč sredi Slovanov samih, in takó bi tujim zavirajočim silam pridružila se še jedna lastna slovanska sila, ki bi ne samo jednako slabo ampak še slabše vplivala na Slovane, nego pojedine tuje zaprečoče moči.

Tak pesimizem je Slovanom sovražen, kakor one vrste optimizem, vsled katerega devajo nekateri slovanski rodoljubi roke križem ali po orijentalški kolena križem ter mirno čakajo boljših dni, ki naj bi prišli sami od sebe. Slovanom, kot sinovom dela in čina, je treba gledati stvarjem trezno in brez strahu v obraz; poštevatih jih, kakoršne so dejanski, tolažiti se s tem, kar so dosegli

s svojimi naporji kljub tujim uporom, ter odločno poprijeti se nadaljnega dela, ki jih čaka pod enakimi neugodnimi razmerami. Vsako leto, in tudi leto 1890, dokazuje, da Slovani korakajo naprej po merah svojih naporov, in da zaostajajo, kjer so mlačni, polovičarski, oportunistički in nedelavni. Oglejmo si nekoliko gibanje Slovanov leta 1890 v pogledu na politiko in kulturo.

Rusija je jedina slovanska država, ki ima sama v sebi vsa uslovja samostalne države; ona kot taka pozna svoje sile in svojo vrednost. Brez strahu, mirno in ponosno gleda na druge evropske države. Spoznati je dala tudi letos, da je ne ustrašijo najmogočnejši vladarji, tudi ne še toliko pomnožene zveze takih vladarjev. Nemčija je dobila letos novega kancelarja; to ni Rusije ne razveselilo posebno, niti ne vznemirilo. Nemški cesar je obiskal razne vladarje, skušal pridobiti novih zaveznikov in prijateljev povsod ob krajih Evrope; prišel je tudi v Rusijo. Ali ta je ostala pri svoji dosedanji politiki mirnega čakanja in opazovanja. Politiške zveze današnje Evrope spoznavajo in ocenjujejo tudi ruski državniki po njih vrednosti. Oni vedó, da s tem, da se naglašá mir in skrb za mir, hočejo slovanski nasprotniki zavleči rešitev vprašanj, ki se dostajajo neposredno slovanskih narodov. Z zavlačevanjem pa zajedno na vse strani izpodkopujejo podedovano vero in njene obrede, stroj svojstvenega gospodarstva in druge korenine kulture med Slovani. Zapadniki se nadejajo s tem Slovane oslabiliti že potom mirnega postopanja ter potem završiti z mečem, česar bi še nedostajalo. Rusija je zaprečila, kolikor je mogla od teh namer.

Positivno pa je Rusija delovala v Aziji, kjer nastavlja naselbine soseben ob novi železni progi, in kjer se jej približujejo razni azijski gospodarji. Sklenila je zajedno izvršiti nove železnice še ne slišane dolgosti daleč v sibirski kraje. Političnega pomena je tudi, da so po nekaterih krajih azijskih uvedli ruski kot obvezni jezik po šolah.

V evropski Rusiji je zabeležiti letos mnogostranski napredek. Financije so se zboljšale v taki meri, da je dobil rubelj toliko vrednost, kakoršne ni imel že dolgo. V pribaltijskih pokrajinah je letos Rusija pričeto delo nadaljevala v smislu, da bi se na vse strani povrnil slovanski značaj tem deželam. Posezanje protestantskih pastorjev v politiko nemških baronov je Rusija vspešno zavračala, propagando za nemštvo po možnosti omejila.

Pa tudi v Finlandiji je začela ruska vlada kazati, da skupne državne zadeve je reševati v smislu skupnosti, torej tudi v smislu ruske uprave z ruskim jezikom vsaj na nekatere strani.

Zakoni proti Židom se v Rusiji množé, in mnogo dobrega v varstvo širokih množic proti Židovstvu se je ukrenilo tudi letos. Še zadnje tedne bi bili židovski agitatorji radi Angleže naščuvali proti Rusiji zastran njene modrega postopanja. Toda rusko časopisje je ponosno zavrnilo tako vmešavanje v notranje ruske zadeve. Jednako je spoznala ruska vlada, da bi ne bilo varno dopuščati samooblastno postopanje nemških naseljenecv po južnih ruskih pokrajinah. Takemu naseljevanju se bodo odslej stavljale zakonite meje, ker je razvidno in nekoliko že tudi očitno, da bi v čas vojne ravno nemški kolonisti utegnili sitnosti delati ruski državi. Sploh se utrjuje Rusija na znotraj in ob mejah v brambo naroda za mirne kakor nemirne dobe. Sosebno ji je kmetijstvo na srcu, in zato so izdali tudi letos mnogo zakonov z namero, da bi se zboljšalo glavno gospodarstvo ruske države. V tem pa niso prezirali obrtnije više in manjše vrste.

Naj še opomnimo, da kljub zvezam, v katerih nima Rusija deleža, so obiskali letos Rusijo poleg nemškega cesarja tudi drugi vladarji, in je bil italijanski prestolonaslednik posebno prijazno in slovesno sprejet na ruskem dvoru.

A ruskega prestolonaslednika so z vsemi častmi in jako ljubeznjivo sprejeli na Dunajskem dvoru, ko je šel popotovat v vstočne dežele. Rusija ni v nobeni formalni zvezi in zavezi; vendar pa je narod francoski z vlado vred toliko prijazen Rusiji, da bi ta utegnila vsak hip skleniti zvezo s Francijo. Demonstrativne pojave in izjave so se ravno letos še posebej ponavljale v takem smislu.

Črna Gora je med slovanskimi državami najmanjša, pa iz raznih vzrokov in razlogov sme poleg Rusije postopati najsamostalniše. Njen modri knez je v srečnem položaju, da ne pošteva pri svojih ukazih in naredbah drugega, kakor blaginjo svojih podanikov. Vsa ovajanja slovanskih nasprotnikov ne veljajo nič nasproti Črni Gori; ni pa tudi državnice na svetu, katero bi podpirali s tolikimi simpatijami neinteresovani narodi, kakor Črno Goro. Knez je zaukazal letos učenje ruščine po črnogorskih šolah, potem sajenje trte in oljke v primernih krajih. Dobil je v dar veliko trgovinsko ladijo, a sedaj se z nova namerja zasnovati parobrodsko društvo. Knez je kot zmagovalec na vojnem, politiskem in kulturnem polju praznoval 25letnico svojega vladanja.

Srbija je letos z nova dokazala, da si zna voliti tako zastopstvo, katero skrbi za blagor narodov. Vlada je nekoliko premagala neprimliko, ki njej in narodu nastajajo vsled razpora, ki ga je v dinastičnem domu povzročil bivši kralj Milan; zaprečila je z narodom tudi namere, ki jih je imel bivši kralj v čas volitev v Skupštino. Letos so bili Madjari zlasti zastran zmage radikalne stranke na Srbskem napovedali Srbiji gospodarsko vojsko; ali vlada srbska je modro postopala ter odstra-

nila nevarnosti od te strani. Ustava srbska dopušča največjo svobodo; že kratka skušnja pa je poučila vlado, da je treba omejiti to svobodo. Mi ostanemo pri tem, da bi bilo najbolje, ko bi se stavilo v zakon, da ne smejo Židje dobiti perijodičnega tiska v roke; Židje delajo in so storili Srbiji in srbskemu narodu že mnogo škode v politiskem in gospodarskem pogledu. Srbski narod je tudi letos na novo kazal, da ima največjo moralno oporo v ruskem narodu. Zato pa deluje vlada in narod nato, da bi zaslužil simpatije ruskega naroda. Srbija ima že težavniše stanje zastran vpliva zunanjih sil in popačene stranke, ki je sredi srbskega naroda samega. O srbski vladi in srbskem narodu ni možno trditi, da bi imel popolno svobodo gibanja; volja njegova bi vstvarjala mnogo drugačnih činov, ko bi ne bilo poštovati raznih činiteljev, ki ne delujejo v narodnem interesu srbskega naroda.

Najslabša je s samostalnostjo bolgarskega naroda; kakor vihar valove, zaganjajo tuji vplivi bolgarski narod. Od zunaj mu hočejo izpodmakniti pravoslavje, nadomestiti s protestantizmom in drugimi veroizpovedanji. Nepripoznani knez se vzdržuje s pomočjo tujega vpliva in-pustolovcev, porodivših se v bolgarskem narodu, pa delujočih iz podle sebičnosti za tuje interese. V Bolgariji ni nič resničnega; vse je samo umetno; kar se pojavlja in razglasa na zunaj, je samo laž, katera ugaja slovanskim nasprotnikom in sovražnikom. Sreča bo, ako se ne pokvarijo široke množice, potem ko je inteligencija v službi tuje propagande, tujih, ne bolgarskih, najmanj pa obče slovanskih interesov. Bolgarski narod je čil, hraber, žilav; nadejati se je bilo, da bo čast delal slovanskemu plemenu; sedaj je položeno takošno, da so ostali Slovani najrajši, če nič ne slišijo o Bolgarskem.

Zapadniki in njih sluge so ravno želeli Bolgarsko spraviti pod svojo zaščito, se ve da ne iz ljubezni do bolgarskega naroda. Da bi se Srbi in Bolgari ne okrepili in sprijaznili, iznašli so njih in slovanski vrage posebno teorijo o prebivalstvu Macedonije. In kakó lahek posel imajo s Srbi in Bolgari tujci, pokazalo se je začetkom tega leta, ko se je izdala v Petrogradu posebna narodopisna karta. Na tej karti ni bilo nekaj mejnih črt o Macedoniji napravljenih, po godu Srbom. Kakor nedozoreli otroci so začeli po novinah prepirati se o tem ter vesti se, kakor da bi šlo za izgubo ali dobiček svetovnega pomena. Kakor da bi črta na karti delovala na zgodovino ali odločevala usodo tega in onega naroda! No, Srbi in Bolgari ne spoznavajo, da so slovanski vrage naščuvali oba naroda, drugega proti drugemu, in da bo Macedonija preporno jabelko odslej med tema dvema narodoma kot stalna pridobitev za tuje interese. Ta dva naroda so po svoji novi zgodovini še premlada, da bi znala učiti se iz zgodovine ostalih Slovanov, katere so vspešno cepili in slabili njih stalni nasprotniki in uničevalci. Nedozorelost obeh slovanskih narodov balkan-

skih se je torej letos z nova pokazala kaj očitno na žalost in škodo Slovanom, na veselje in dobiček pa zapadnikom.

Pri Poljaki se je ponavljalo letos, kar lani. V Rusiji se jim godi najboljše, takó da še v Varšavi, kjer je ruski governor, je značaj popolnoma poljski. Židje pa se bratijo s Poljaki; prvi sčujejo poslednje, da bi škodovali Rusiji in v tem pred vsem koristili Židovstvu. O zatiranju Poljakov poročajo samo obrekovalci Rusije, in teh obrekovalcev je premnogo tudi med pobožnimi in konservativnimi latinizatorji na Zapadu. O preganjanju Poljakov na Nemškem ni po pobožnih listih ničesar čitati; molče o prepovedi, da bi se poljski otroci učili krščanske nauk v poljskem jeziku, in jednako molče o škofu, ki zaukazuje, da bi se poljskim kristijanom govorilo v cerkvi in z lece o poljščini. V Poznani je pruska vlada tudi letos pokupila mnogo zemljišč, ki so bila doslej v poljskih rokah.

Avstrijski Poljaki odločujejo v državnem zboru, gosposdujejo nad gališkimi Rusi, so letos Staročehi podpivali ter konečno mnogo zakrivili, da je prišlo na Češkem do sedanjega položaja. Ovajali so tudi letos lojalni ruski narod, kakor poprej, strahovali so letos isti narod ob volitvah in konečno dotirali jo do tega, da bi kmalu pravo narodno stranko ruskega naroda oslabili in razkrojili. Ko je trpel ruski narod letos veliko gladu zastran slabe lanske letine, in ko je došla vsled tega pomoč v žitnem blagu iz Rusije, delali so Poljaki na to, da bi se to žito ne oprostilo od colnine, in kar koli bi došlo v pomoč ruskemu narodu, skušajo Poljaki zaprečiti, in ni davno, ko je še vlada sama uprla se taki nameri.

Pri Mickievičevi slavnosti so Poljaki pokazali, da še vedno sanjajo o možnosti, da bi se združili v jedno državo. Diplomacija in tujstvo zavaja Poljake, da se dajo rabiti kot orodje in orožje proti ostalim Slovanom; Poljaki ne pomislijo, da s tem kopljejo sami sebi grob, in da so s svojim vedenjem dosegli že to, da nimajo nikjer niti moralne pomoči proti presledovanju na Poznanskem.

Gledé na lužiške Srbe se je izrazil novi nemški kancelar letos v smislu, da bo treba še nekoliko časa počakati, predno se popolnoma potopé v Nemcih; s tem je razodel, da Nemčija dela z zavestjo na potujčenje tega slovanskega ostanka ravno tako, kakor poznanskih Poljakov. Stoletja so se upirali raznarodovanje; no sedaj imajo izdatniša sredstva za potujčevanje, nego nekdaj. Lužiški Srbi štejejo vsako leto več rodoljubov, ki govoré, pišejo in žrtvujejo gmotne žrtve na korist in ohranjenje naroda. Milo je čitati, kakó skrbno zabeležujejo vsako svotico ter jo obračajo na obči blagor naroda. A podstave ni prave; cirilometodijske cerkve, ki bi jih bila jedino rešila, ni več med njimi, in ni videti sile, da bi se te cerkve zopet oprijeli. Pač pa so oslavljeni tudi s protestantizmom. No, oni so storili tudi letos svojo dolžnost,

in ko bi se večí slovanski oddelki žrtvovali v takih razmerah, imeli bi v malo letih vsa potrebna kulturna sredstva v svojih rokah.

Med avstrijskimi Slovani so bili in so še Čehi češkega kraljestva politično na prvem mestu; no staročeska stranka jo je pri češkonemškem dogovoru zavozila takó, da bi bilo boljše, ko bi imeli Čehi letos v političnem pogledu zadnje mesto. Staročehi so odprli vrata onim nameram, katere hočejo postaviti Čehi in z njimi vse avstrijske Slovane na drugo stopinjo, na stališče inferijornih plemen. Mladočehi se najbolj zaradi tega in to z vsem pravom upirajo takim naklepom. Njim so se ravno ta mesec, torej koncem tega leta, pridružili tudi takó imenovani realisti. Poslednji, ki so postavili v svoj program zahtevo, da je treba izvršiti najprej narodno enakopravnost in še le po tem težati po izvršbi drugih točerk češkega občega programa, hočejo Mladočehom pomagati duševno, moralno in parlamentarno. Ker staročeska stranka vsled svojega postopanja propada od meseca do meseca, je že sedaj očitno, da se češki narod popolnoma oklene one stranke, ki bo znala zaprečiti nevarnosti, ki žugajo češkemu narodu in v posledicah tudi drugim Slovanom. V obče trdijo, da Dunajske punktacije dobé konečno zakonito veljavo; mladočeski, po realistih in po nekaterih od staročeske stranke odpadlih zastopnikih, povečani stranki pripada zadača, da dokaže nevarnosti, ki preté državi, kakor češkemu narodu, ako bi se te punktacije sprejele bistveno nespremenjene. Češki narod je letos po češkonemškem dogovoru še posebe oživel; na raznovrstnih in mnogoštevilnih shodih je razširil in utrdil svoje političsko spoznanje, s tem pa tudi utrdil odločno voljo, ravnati se, oziroma trpeti po pridobljenem spoznanju. Nasledki češkonemškega dogovora so se pokazali pri Čehoslovanih v Moravi in Šleziji. Volitve deželnozborske na Moravskem so se vršile z udeležbo nove, prave narodne slovanske stranke; uspehov pozitivnih poslednja ni imela, ali je že to napredek, da je v obče mogla nastopiti na poprišče. V moravskem deželnem zboru so z nekaterimi spremembami zahtevali analogen dogovor, kakoršen se je pričel za češko kraljestvo. Na Šlezkem so letos prodrli na kmetih slovanski kandidatje za deželni zbor; s tem so Čehi in Poljaki te pokrajine dejstveno dokazali, da ni možno te dežele razglašati, kakor da bi bivali v njej samo Nemci, dasi ti gosposdujejo v deželnem zastopu.

Na Moravskem so zasnovali kmetje lastno društvo, in kljubu zaprekam, ki se jim stavljajo, delujejo oni neprestrašeno za svoje interese. V obče je društveno življenje razvijalo se zlasti med Čehoslovani v Češki in Moravi. Senčna stran pa je v tem, da se pravi rodoljubi ovajajo kot panslavisti ali rusofili. Duhovenstvo je v oblasti više hierarhije, katera deluje v latinizatorskem smislu; v tem smislu vzdržuje tudi svoje časopisje. To časopisje obsojuje vsakega svečenika, ki bi ne prisezal

na težnje latinizatorjev. Zato se pravi duhovniki umikajo javnemu življenju. Za vsem tem tiči politika; ta politika ima svoje korenine ne v Rimu, ampak na Sprevi — v nemških Atenah. Ista politika deluje na cerkvenem polju tudi med gališkimi Rusi, Slovenci in drugod. Spoznanje tega, da se poslužuje velika politika visoke hierarhije, prodira polagoma, najpočasneje med niže duhovenstvo, katero slepé in terorizujejo. Oči se pa vendar odpirajo, in napredek v tem pogledu kaže ravno to, da se je lelos na Moravskem prijavila slovanska stranka, ki se upira napravljenju, pogubnemu slovanskim narodom avstrijskim, kakor državi sami. Polagoma pridejo celó Mladočehi nato, da je poštovati tudi ono politično delovanje, kateremu služi kot orodje visoka hierarhija.

Jednako taktiko, kakor nasproti Staročehom, začeli so rabiti sedaj, proti koncu leta, nasproti gališkim Rusom. Med temi so se začeli pogajati zopet samo z nekaterimi členi deželnozborskih zastopnikov. S temi ne mislijo napraviti niti takega dogovora, kakor za češko kraljestvo. Prava stranka in s tem večina ruskega naroda se vsled tega vznemirja, ker se kaže, da bi Poljaki radi Ruse odpravili z drobtinami. To ne bo šlo, in naj se tudi viša hierarhija ponuja in vabi na pomoč.

Razkrite namere za Češko in Galicijo pri vsem tem, da se je tu in tam pričelo z napačne strani, dokazujejo nesporno, da je potreba spremeniti sedanji sistem. Vidi se, da se nočejo baviti sedaj z državnim pravom, pač pa z narodnostnim vprašanjem. To je dokaz, da nacionalna avtonomija mora prej ali poslej zavladati v Avstriji ter podeliti narodom in državi trdno podstavo. Še celó povečani, tako imenovani Veliki Dunaj je nov dokaz, da se bližajo teoriji narodne avtonomije, katera zahteva, da se Dunaj izključi iz deželnega zastopa nižeavstrijskega ter postavi v neposredno državno oblast, to pa zato, ker po značaju in številu prebivalstva in po namenu prestolnega mesta se ne more prištevati Dunaj k nobeni narodnosti. Kar so opustili sedaj, ko se je Dunaj razglasil kot Veliki Dunaj, bodo morali prej ali pozneje izvršiti v smislu programa nacionalne avtonomije.

Ruski narod v Galiciji je tudi letos napredoval po svojem politiskem delovanju; da ne poštevamo novih programov radikalne stranke, začelo je Kačkovsko društvo delati na to, da bi narod došel do politične dozorelosti, večje gospodarske nezavisnosti in s tem do večjega števila z lastno močjo izvoljenih raznovrstnih zastopnikov.

Za Slovence je letos po pomenu in času pred vsem pomenljivo, da je zastopnik štirskih Slovencev dr. Gregorec prvič v drž. zboru v pravem obsegu utemeljil program nacionalne avtonomije, potem ko se je razpravljal več let poprej samo po slovenskem časopisu, in še ni noben slovenski poslanec dotlej došel ne do takega stališča, še manj pa do take jasnosti in odločnosti. Ta čin ostane za Slovence in kolikor toliko za vse Slovane,

zastopane v državnem zboru, zgodovinski, ker nacionalna avtonomija bo prej ali pozneje program celotnega cesarstva, kakor pojedinih narodov in narodnih odlomkov Avstro-Ogerske. Za dotičnim govorom dr. Gregorca je bilo za Slovence letos najvažnejše politično dejanje to, da so se letos prvič zbrali zastopniki raznih pokrajin na posebnem Ljubljanskem shodu, kateremu so se pridružili tudi hrvaški poslanci iz Istre. Dasi niso sklenili resolucije v smislu združenja, kakoršno je postavila nacionalna avtonomija v svoj program glede na Slovence, Hrvate in Srbe našega cesarstva, in da si niso niti sklenili resolucije o Zedinjeni Sloveniji, vendar so vsaj govorili o vsem tem, ter so nekateri zastopniki spoznali, kaki oportunisti so ostali drugi njih tovariši. V kranjskem deželnem zboru so govorili odločniši poslanci v smislu Zedinjene Slovenije ter zajedno obsojali sedanjo politiko in dosedanji politični sistem. V koroškem, štirskem in isterskem deželnem zboru so se slovenski, oziroma hrvaški zastopniki krepko potegnili za narodna prava Slovencev in Hrvatov; neustrašeno so bičali sosebno v istrskem deželnem zastopu vedenje italijanske stranke, katera je uganjala prave burke, ko bi značaj takega postopanja že kazal na moralno gnjilobo in podlost. Koroški Slovenci so letos delovali na raznih shodi svojega novega političnega društva. Poučeval se je narod na teh shodih v smislu, da bi se probudil za svoja politična in narodna prava. Posojilnice so pomnožili Slovenci na Koroškem; dva važna denarna zavoda sta začela letos delovati za Slovence v Celju in Ljubljani. Zapreke poprej in posebne izjave nemških strank pozneje so očitno pokazale, da je slovenskim nasprotnikom tudi do tega, da bi Slovenci ostali gmotno na slabem, s tem pa v politični zavisnosti od nemških strank. Isto namero so Nemci razkrili z ustanovitvijo „Südmarke“, društvo, katero je letos zasnovalo več podružnic po mestih in krajih na Slovenskem.

Na Goriškem niso v deželnem zboru potegnili se za preustrojenje v deželni hiši, kjer se posluje malo ne izključno v italijanskem jeziku, z malo ne izključno italijanskimi uradniki. Toliko večje gibanje pa se je kazalo vsled prepira, ki je nastal zaradi osebnosti, pa se je opisaval, kakorda bi šlo za načela. Zmagujoči del se trudi, da bi se popravilo, kar se je zanemarilo v prošlosti.

Na Kranjskem so napravili takó imenovani konservativci dva taborja; latinizatorska politika poseza vmes, podpira umetno razpor, ki je pokazal pogubne posledice tudi v deželnem zboru. Premlačno delovanje narodne stranke izza prejšnjih let je pospeševalo ukrepljenje umetno zasnovane konservativne stranke. Mlačnost narodne stranke je bila tudi v tem, da ni zasnovala političnega društva, v tem ko so latinizatorji podvzivali se v tem pogledu, da toliko bolj oslabljajo narodno stranko. Poslednja bo imela mnogo posla, predno popravi, kar je zamudila, a zastran njene mlačnosti bo dalje časa trpel ves slovenski narod.

O ogerskih Slovencih je malo slišati; oni so pod madjarskim pritiskom, kakor ostali Slovani na Ogerskem. Zapuščeni so popolnoma, in ni se jim boljšega nadejati, kakor beneškim Slovencem, katerim so vse potujčili razun lece, in še to jim najbrže kmalu zamenjajo z italijansko.

Dalmatinski Hrvatje so imeli tudi letos priliko, izjaviti se v smislu pridruženja k Hrvaško-Slavonski. Odločno so se izrekli tudi za hrvaške gimnazije. Med Srbi in Hrvati dalmatinskimi se je letos mnogo govorilo in pisalo o približanju; toda nezaupnost in prevelika občutnost ste zabranili, da ni še sadu prepotrebne složnosti.

Vpliv in vzroki med Hrvati in Srbi vseh avstro-ogerskih pokrajin so ali jednaki ali pa analogni, da ne pridejo do zjedinenja. Ne tu ne tam ne poštrevajo še prav sedanjega občega položaja na znotraj, kakor na zunaj; Hrvatje z druge strani so bili in so še preveč pod tujim, zapadnim vplivom, da bi vedeli ocenjevati zaklade in težnje, katere imajo Srbi. Politiške napake, katere so povzročili poprej na Hrvaškem v preveliki zaupnosti nasproti Madjarom, se sedaj hudo maščujejo nad vsem hrvaškim narodom. Na ime gledajo mnogi hrvaški rodoljubi bolj, nego na bistvo. Iz zgodovine in osode staročeške stranke se nočejo dovolj učiti; renegati vsled tega premagujejo, gospodujejo in gospodarijo v smislu madjarske politike.

Da so bili kruti preveč popustljivi, kaže celó usoda zadruge, katero so jim uničili, s tem pa narodno gospodarstvo narodu izpodkopali. S komasacijami se nikdar ne popravi več, kar se je zrušilo z Zadruho. Na Hrvaškem so se v obče pokazale politične razmere silno žalostne, in sedanjí ban je smel govoriti celó o jugoslovanskem mecenu takó, kakor da bi se vedel on nelojalno. To je največa ironija, ki jo razumejo oni, ki poznajo zgodovino, če tudi samo od l. 1860. naprej.

Srbi avstrijski so dobili letos novega patrijarha; ob izvolitvi se je videlo, koliko je mari madjarski vladni stranki za cerkveno avtonomijo srbskega naroda, da si mu je ista zagotovljena po predpravicah in določnih zakonih.

Ogerskim Rusom, ki s Slovaki vred nimajo niti ednega zastopnika v državnem zboru v Budapešti, poslabšalo se je stanje tudi letos. Učenci raznih šol se ne smejo učiti niti krščanski nauk v svojem jeziku. Hudó pritiskajo rusko duhovščino, narod ne more vzgojiti niti rodoljubov, ki bi mu varovali narodnost in jezik.

Slovaki se nekoliko boré jedino s pomočjo cerkvene avtonomije protestantske; pa tudi to jim hočejo uničiti. Čitati je bilo, ko se je viši cerkveni dostojanstvenik letos celo pohvalil, da je trdil, da on skrbi zato, da se madjarski vzgoji tudi duhovščina, ki ima priti med katoliške Slovake in Slovane v obče. Madjarska kulturna in druga društva so tudi letos delovala na raznarodovanje slovaškega naroda. V obče je za Slovane na Ogerskem najhujše, in če se količkaj zganejo za svojo narodnost, že

jim očitajo panslavizem, izdajstvo. Židovstvo, ki pomaga madjarski vladni stranki, ovaja Slovane na način, ki je svojstven jedino Židom. Uboštvo slovanskih narodnostij je toliko, da ne morejo vzdrževati in podpirati primernih glasil; rodoljubi, ki vstrajajo, doprinašajo največe žrtve za narodne namene.

Tak sistem ne more dolgo trajati tudi na Ogerskem več, ker je že premnogo gnjilega; še celó Rim je že izgubil svojo dosedanje potrpežljivost, ki je pokazal, da niti z večino ogerskih škofov ni več zadovoljen, tolikomanj z ukrepi in namerami vladnimi, ki hočejo sprožiti kulturni boj nasproti katoliški cerkvi.

Med narodi na Ogerskem so svojo potrpežljivost izgubili tudi Romuni, kateri so se odločili postopati drugače, nego zahteva madjarska, tujčujoča politika. Romuncem bodo najbrže sledili protesti tudi drugih narodnostij. Angleškim moralistom bi bilo svetovati, naj svoj moralni žolč izlijejo nad madjarsko liberalno frakcijo in njenimi židovskimi pomagači; zasluge bodo imeli gotovo večje, nego da kažejo bojazen, da bi se ruski Židje udrli v Anglijo.

Pravi ali umetno izumljeni interesi drugih narodov nasproti Slovanom so vzrok, da ti narodi ne sočustvujejo s slovanskim plemenom, kakor ono zasluži, in kakor je bilo v zgodovinskih dobah spoštovano in cenjeno od nepristranskih popotnikov, opazovalcev in poročevalcev. Pravi ali izmišljeni interesi civilizovane Evrope današnje dobe ne dopuščajo objektivnega presojevanja, pač pa vse drugo, kar je slovanskemu plemenu v skupnosti in v njegovih oddelkih posebe na škodo. Taka je bila tudi letos; veliki ali celó večí del evropske politike se je porabil l. 1890. v to, da bi se Slovanom izpodmikala tla, da bi ostali še nadalje ukleneni v okovih, kjer so jih jim že davno nadelí, da bi ne prodirali z idejami, ki bi pospeševale njih duševno in kulturno moč in njih politično veljavo. Zveze in prijateljstva so se sklepala tudi letos na škodo Slovanom. Časopisje na slovansko škodo se je tudi letos podpiralo. Novi nemški kancelar Caprivi je letos sam potrdil, da Nemčija podpira zunanje časopisje, kakor je na korist nemškega cesarstva. Videli smo, da je nekaj nemških novin takih, ki so tudi letos natanko poročale ali izmišljevale vse to, kar bi Slovanom moglo škodovati. Denunciacije so se ponavljale pri vsakem koraku, ki bi ga Slovani storili naprej. Presukavali in ovajali so časniki, ki so v tujih službah, vsako besedo, vsak stavek, ki ga je spregovoril n. pr. ta ali oni člen Petrograjskega slovanskega blagotvornega občestva. Avstro-ogerske Slovane so tudi letos opisavali kot veleizdajnike, ki škilijo čez meje. Ponavljali so tudi letos, češ, kaki veleizdajski čini so v težanju po združenju vseh Hrvatov in celó vseh Slovencev. Slikali so „Veliko Srbijo“, „Veliko Hrvaško“, „Veliko Slovenijo“ in jednake velike himere.

Mnogo je še slovanskih zastopnikov, rodoljubov in domoljubov, ki se boje takih strašil. Taki politiki kažejo, da ne poznajo ne zunanjih nasprotnikov, podkupljenih novin, niti ne notranje politike, ki bi bila že kedaj vsa drugačna, ko bi ne bilo med Slovani toliko strahopetnikov in pohlepnikov po viših službah, časteh in redovih. Mnogo se je dobrega zatrla in potlačilo tudi letos jedino zaradi politikov, ki so podlo sebični in plitvi, pa zajčjega poguma. Kar je bilo letos najhujše, je to, da so mnogi slovanski politiki hodili na svojo roko, ne da bi poštevali skupnost interesov posameznih slovanskih stdelkov. Največ so zakrivali v tem pogledu Staročehi, potem proti koncu leta nekateri zastopniki galiških Rusov. O madjaronski stranki na Hrvaškem ni treba tukaj govoriti, ker ta stranka je vsako leto jednaka v smislu, da služi bolj tujim, nego interesom hrvaškega naroda. Jednaka je s poljskim plemstvom.

Kljubu partikularizmu, separatizmu in raznovrstnim oportunistom so slovanski narodi tudi v politiki pokazali nekoliko vzajemnosti. Mladočehi so ob mnogih prilikah kazali na potrebo vzajemnosti slovanskih narodov. Pojedini člani te stranke so odločno zahtevali preobrat današnje zunanje politike, z dokazi, da bi bila na korist cesarstvu in Slovanom; oni so odločno zavračali namere, katere bi rade spravile naše cesarstvo v vazalsko zavisnost.

Ko je praznoval biskup Strossmayer 50letnico svojega biskupovanja, je bil ves slovanski svet jedini v izraževanju sočustvija in spoštovanja do tega velezaslužnega in plemenitega cerkvenega dostojanstvenika, ki kljubu prosledovanju ni zakril svojega čustvovanja in mišljenja. Ob tej priliki so se Slovani pokazali jedini.

Praktično vzajemnost so izvrševali letos najbolj Rusi in Srbi. Rusi so pošiljali žito in denarno podporo gališkim Rusom in Črnogorcem, ki so letos oboji trpeli zastran slabih lanskih pridelkov. Omenili smo že črno piko, ki so jo zaslužili avstrijski Poljaki s tem, da so skušali zabraniti pošiljatev ruskega žita med gališke Ruse, trdeč, kakor da bi ne bilo med poslednjimi take bede, kakor so jo opisovali ruski reveži sami. Gališki Rusi so se s prošnjami obračali tudi do avstro-ogerskih Slovanov; ali tu nismo zasledili, da bi se bili ti naprošeni Slovani spominjali svojih trpečih bratov, galiških Rusov. Gledé na jeden in isti oddelek slovanskega plemena smo torej letos zapazili krščansko ljubezen zunanjih Rusov, popustljivost drugih Slovanov in grdo počenjanje od poljske strani.

V srbskem kraljestvu so izpolnili Srbi svojo bratsko dolžnost, ko se je več tisoč ubogih Črnogorcev naselilo na srbski zemlji, kjer so jim po skromnih močeh delili tudi druge podpore. Na Češkem je letošnjo jesen ponovljena povodenj provzročila na milijone škode in veliko bede. Češki narod daje toliko državi, da je smel zahtevati primerne podpore od države. Zato ni prosil pomoči

drugod, in Slovani sami ob sebi se niti niso spomnili te potrebe, niti bi ne bila njih pomoč izdatna nasproti velikanski škodi.

Simpatije so uživali in uživajo prek in prek Slovani od francoskega naroda. Te simpatije imajo pred vsem korenino in vsled sedanje evropske konstelacije stalne vzroke v politiki. Politiški interesi proizvajajo simpatiška pojavljenja tudi na druge strani.

Mnogo je francoskih časnikov, ki se zanimajo posebej za rusko politiko; z druge strani so nastali in nastajajo v Parizu časopisi, ki imajo namen pospeševati spoznanje in praktično vzajemnost med Francozi in Slovani. Francozi premišljujejo težnje, ki jih imajo Slovani v kulturnem pogledu, in z novim letom prične izhajati list, ki bo naravnost dokazoval potrebo, naj bi francoski škofje podpirali zapadne Slovane v teženju, da bi se jim vrnila cirilometodijska cerkev. Francozi čitajo radi slovanska dela, učé se pred vsem ruskemu jeziku in pišejo tudi zgodovino o Slovanih.

Če tudi ne moremo soditi, koliko časa bo približevanje Francozov trajalo nasproti Slovanom, je sedanja prijaznost francoskega naroda in njegovih politikov, ki jo izkazujejo Slovanom v obče in Rusom ter Rusiji posebej, nepreračunljive vrednosti. Slovani nimajo takega časopisja, katero bi čitela ostala Evropa; poslednja se opira samo na nemške novine, in kolikor je teh vplivnih, so vse v židovskih rokah in v tujih službah. Moralno ti časniki Slovanom vsako leto neizmerno škodujejo; francoski listi izmišljeno mnenje o Slovanih in njih stremljenjih torej popravljajo, ker se poučujejo samostalno in iz slovanskih virov. Znano je, da nemški historiki zlasti dandanes pačijo slovansko zgodovino. Francozi pa sami preiskujejo stvari, torej predočujejo prošlost slovansko v drugem svitu, nego Nemci, in to je politički na velik dobiček Slovanstvu. Slovani so imeli po vsem tudi letos največ, da ne rečemo, jedine zunanje prijatelje v Francozih; to izključno položeno utrjuje in krepi ravno zaradi tega sočustvije in pospešuje intenzivno medsebojno vzajemnost. Internacijonalno je to približevanje Francozov in Slovanov tudi letos najsvetlejša stran za oba ta dela, proti katerima se več del Evrope obrača v neprijaznem, neprijateljskem smislu.

* * *

V kulturnem pogledu ožega smisla, ki pošteva bolj duševno stran delovanja, so Slovani letos v obče napredovali. Literaturo so obdelovali povsod, in to leposlovno, kakor znanstveno. Največ književnega dela so nakopičili po raznovrstnem časopisju. Novine so se pomnožile pri raznih slovanskih narodih. Veči časopisi so tudi nastali tu in tam. V vseh teh organih so nameščali leposlovno in znanstveno berilo poleg vsakovrstnega znanja.

Napredka v organizaciji perijodične književnosti pa ni bilo zapaziti tudi letos nikjer. Vsak slovanski narod proizvaja časopisje na svojo roko; ne da bi se oziral

na druge oddelke slovanskega plemena, in v vsakem narodu posebe se vstvarjajo časopisi in organi bolj po naključjih in omejenih interesih, nego v pogledu na občo potrebo. Taka je tudi v Rusiji; to je letos posebe grajal veliki učenjak Lamanski.

Na Ruskem so letos zasnovali poseben velik organ, za filozofijo in psihologijo; ta organ bode pospeševal složniše razmotravanje in preiskovanje na modroslovnem polju ter bo pošteval pred vsem aktualne potrebe ruskega in s tem ostalih slovanskih narodov. Pod vodstvom Lamanskega se je zasnoval važen organ „Živaja Starina“, ki bo zbiral, kar je sicer staro, pa še živo med slovanskimi narodi. Ta organ bo vzbujal nove sile v ta namen, sešbno med ruskim narodom. V Rusiji pa so napredovali letos tudi gledé na mrtve starine; slovanska arheologija nikjer ne deluje in ne napreduje takó obsežno in zajedno intenzivno, kakor v Rusiji.“ Sicer pa je omeniti za vse slovanske narode, da so krepko delovali letos na polju mrtve in žive starine. Tu in tam imajo za mrtvo starino lastne časnike, v katerih sporočajo o raznih izkopaninah in sledovih iz prošlosti. Čehi in Hrvatje so kaj marljivi za ta del. Kar pa je najvažnejše, predelujejo starinske snovi kar možno v racionalnem smislu ter podajajo s tako metodo gradiva historikom, ki hlepé prestrojiti tradicionalno zgodovino, prirejeno po nemškem kopitu in smislu.

Živo starino razširjajo med narodom sešbno v Moravi, v Čebah in kolikor toliko na Slovaškem. Olomuški muzej je izdal letos II. zvezek svojih ornamentov ter s tem podaje novo podstavo slovanski umetnosti vezenja. Čehoslovani so letos tu in tam uvedli po starih vzorcih vezenje tudi v osnovne šole in s tem odprli široko pot na stoletja starim vzorcem slovanskega vezenja — ne samo za češki, ampak tudi druge slovanske narode.

Mnogo pesmij z napevi so priobčili letos razni slovanski narodi; češki izdajatelj slovanskih pesmij se je za ta del odlikoval tudi letos.

Mnogo zgodovinskih preiskav je zagledalo letos beli dan med Slovani; izšle so tudi izvrstne knjige, ki kažejo, kaka je bila s slovansko kulturo za prejšnjih dob. Važno je za sedanjost, da so Čehi in drugi zapadni Slovani po posebnih učenih delih dobili novih svedoštev o cirilo-metodijski cerkvi med njimi. Poljaki avstrijski so bili priredili letos shod svojih zgodovinarjev; tu so slišali od nepristranskega historika grenko resnico, da Poljaki po svojih zgodovinah pačijo historijo iz političkih in pristransko poljskih interesov. Tudi med Čehi so dobro zavračali nemške agitatorje, ki pačijo zgodovinska dejstva na škodo Čehoslovanom.

V znanstvenem, kakor praktičnem pogledu važna bo knjiga, ki je ravno sedaj kot rokopis dobila častno darilo, razpisano po Blagotvoriteljnem občestvu v Petrogradu. Ta knjiga, ki jo je spisal Ant. Budilovič, temeljiti učenjak v slovanoznanstvu, pokaže Slovanom, kakó so nastali

literaturni jeziki raznih narodov v prošlosti in sedanjosti, in kakó se bo po teh analogijah vesti Slovanom, da pridejo do skupnega literaturnega jezika. Toliko gradiva in racionalnosti v premišljevanju gotovo ni bilo še nikdar združenega za rešitev tega, za Slovane že več, nego samo aktualnega vprašanja.

Kakor drugi narodi, stremé tudi Slovani, znanstvo ne samo množiti, ampak tudi predelovati in širiti med narodnimi množicami. Na Ruskem so letos zakonito zapovedali ~~knjižnice~~ Čitalnje ali Čitalnice po občinah; knjižnice so ~~knjižnice~~ po istih občinah. Knjige z dobrim in klasičnim berilom, izdajajo na Ruskem bolj po nizkih cenah, nego je to možno v kateri koli drugi državi. Jednako imajo vsake ruske novine obilo naročnikov, vsled tega se izdajajo celó nekateri dobri dnevnikarji po nizkih cenah. Šole se ne samo množé, ampak tudi prestrojujejo, kakor najbolje ugaja ruskemu kmetu in naobra. ~~recu~~. Na obe strani se je letos mnogo zgodilo.

Med drugimi Slovani je omeniti, da je češka akademija znanosti letos začela delovati tudi dejanski. Jugoslovanska akademija je jeden najsrečnejših slovanskih učenih zavodov, to pa zato, ker je tu delujočih, za slovanske starine in slovansko prošlost sposobnih in vnetih članov in sotrudnikov. Nemške akademije so pokazale, da se v njih porajajo klike, katere zatirajo najboljše moči, toliko bolj pa povzdigujejo prave ničle v znanosti. Nekoliko takega duha so menda zanesli že pri porodu tudi v novo češko akademijo, v katero niso takoj poklicali učenjakov, o katerih je obče mnenje sodilo, da se tem znanstvenikom na prvem mestu podeli taka čast. Po vsem pravu se preziranje v tem pogledu strogo graja; naj bode to v svarilo za bodočnost. Rajše nobene akademije, nego pa da bi se utrjeval v njih protekcijonizem neznatnih pohlepnikov, s tem pa tlačile prave zasluge nadarjenecv in pravih znanstvenikov.

Mnogo so se letos trudili Čehoslovani, sešbno pa moravski, da bi dobili v Moravo drugo češko vseučilišče, ker je samo jeden tak zavod zares premalo, ako pomislimo, da je avstrijskih Nemcev malo več, nego Čehoslovanov, pa imajo razun češkega in obeh poljskih vsa druga vseučilišča v rokah, nemški organizovana, dasi so prisiljeni obiskovati jih tudi drugi Slovani. Za Slovence so na Ljubljanskem shodu in v deželnem zboru kranjskem govorili, da bi se vsaj pravna akademija zasnovala za Slovence.

Slovaki, katerim so uničili „Matico“ in gimnazij, nabirajo doneske med seboj, da bi si sami zasnovali lastno gimnazijo, katera bi pač ne bila odveč za narod, ki šteje okolu 2¹/₂ mil. duš. Gališki Rusi si zasnujejo vsaj svoje šolsko društvo, da bi si rešili vsaj nekoliko svoje mladine. Ogerski Rusi pa imajo gimnazijo, na kateri ne bodo smeli več učenci niti katekizem učiti se v materinem jeziku. Srbom na Ogerkem bi tudi radi vzeli lastno „Matico“; ni davno, kar so jim jo preiskovali,

da bi našli kak formalen nedostatek ter zaradi tega mogli uničiti ta literarni zavod. Namesto slovanskih zavodov in učilnic delujejo madjarska „kulturna“ društva, ki širijo „kulturo“, kakoršno poznajo jedino med Madjari.

Med Hrvati nabirajo doneske za medicinski oddelek njih vseučilišča. V Srbiji bi radi veliki školi podelili značaj vseučilišča. Izdali so tudi letos mnogo knjig, kakor izdajejo še preveč novin, katerim od kraja pa je prepovedana pot v Avstrijo. V Bolgarski bi zasnovali radi take učne zavode, kateri bi pospeševali uničenje stare slovanske kulture, pa nadomestili jo z zapadno kulturo. Bolgari vidijo na Hrvaškem, kam spravijo gmotno blagostanje, kedar pokončajo Slovanom njih domači gospodarski ustroj.

Začetkom leta in naprej je slavni Slavjanskij obiskoval tudi slovanske zemlje Avstro-Ogerske ter očaroval kakor zapadnike v obče, takó zapadne in južne Slovane še posebe s krasnimi napevi, ki jih je izborno izvrševal njegov iz moških in ženskih sil sestavljeni silno izvežbani zbor. Na Slovane je zbor Slavjanskega blagodejno vplival; ponos se jim je povečal, ko so celó tuji narodi pripoznali vrednost dotlej nepoznane glasbe. V Zagrebu so Hrvatje takoj potem in sedaj, koncem leta prirejevali koncerte na zasnovi, podobni zboru Slavjanskega. Lepe spomine in sledove je zapustil ta zasluženi Rus s svojo umetniški izurjeno soprogo med ostalimi Slovani; pa tudi sam je priobčil lastne spomine o tem svojem potovanju.

V Rusiji se je bila letos sprožila misel za slovanski kongres, ki bi imel razpravljati in sklepati o skupni azbuki, o skupnem jeziku slovanskem. Kakor je to umevno samo po sebi, takoj so začeli strašiti slovanski nasprotniki in dražiti avstro-ogerske vlade, v smislu, naj bi se uže naprej prepovedal tak shod, ko bi se imel vršiti na avstro-ogerskih tleh, in v smislu, naj bi se gledalo na one slovanske državljane, ki bi namerjali udeležiti se tega shoda. Poljaki so se pokazali vredne tovariše zapadnih nasprotnikov. Tudi to pot do slovanskega kongresa ni prišlo; nekateri Slovani so celó menili, da niti potreben ni, češ, Slovani naj bi sami začeli več delovati v smislu sklepov takega shoda. V resnici imajo mnogi Slovani skupne potrebe bolj na jeziku, nego da bi jim zadoščali praktično. Z druge strani pa se bodo želje po kongresih najbrže ponavljale, ker Slovani potrebujejo ne-

posredne direktive in spodbude. Praktičen nasvet je bil razglašen letos tudi s tem, da bi si Slovani organizovali boljše svojo književnost, ker ni med knjigarji za slovansko literaturo nobene organizacije, nikake vzajemnosti.

Nekaj spomenikov so razkrili po raznih slovanskih zemljah tudi letos; s tem so bile, kakor običajno, združene odgovarjajoče svečanosti in slovesnosti. Poljaki so prenesli ostanke svojega prvega pesnika iz Pariza v Krakov, Hrvatje so pa slavili v Dalmaciji svojega Kačića, postavivši mu primeren spomenik. Kakor so Poljaki razodeli, da se še nadejajo, uresničiti svoj politički ideal, in se jim je menda za zlo vzelo v nekaterih krogih, jednako so porabili Hrvatje priliko, dokazati, da poznajo svoje zgodovinsko pravo, ter da ne prenehajo stremiti po obstinjenju tega prava. Naj pa si ob takih slovesnostih omejujejo namene, kakor drago, pomen imajo za kulturno napredovanje narodovo, ker spodbujajo na posne-manje in vzbujujejo raznotere blage in koristne misli.

Če poštujemo različna dejanja in nehanja Slovanov leta 1890, kaže se nam v vsem gibanju jedno glavno težanje, namreč stremljenje, da bi zopet našli sami sebe. Oni preiskujejo zgodovino, pradobe, mrtve in žive starine, da bi oživili kulturo svojih prednikov, da bi umetne strani te kulture razvili po sedanjem razumu, da bi to kulturo razširili tam, kjer se je skrčila na ože meje, da bi jo utrdili in okrepili, kjer se je že izgubila ali oslabila. Izsledujejo arhive in listine, prepisujejo inskripcije, hodijo v tuje dežele in oddaljena mesta, da bi tam raziskali razne knjižnice, da bi na podstavi trdnejših iztočnikov pobili nazore, kateri so se zasejali po pristranskih historikih tujih, Slovanstvu neprijaznih narodov. Zgodovina in kultura, ki je zgodovinski delovala, veke in veke blažila stare Slovane, naj bi postala jedno zrcalo, v katero naj bi se Slovani sedanjosti ozirali in pogledovali; s spoznanjem po tem zrcalu in s pomočjo poštovanja sedanjih razmer naj bi Slovani zasnovali trdnejo podstavo za bodočnost. V resnici, naj Slovani težé po svojem zgodovinskem pravu ali po utrjenju kulturnih podstav, so prav delovali, ako so iskali tudi letos sami sebe, in to stremljenje jim je potrebno tudi nadalje. Naj se jim v ta namen zapreke pomanjšajo in vspehi povečajo v novem letu 1891!

O kritiki dr. Mahniča.

III.

K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu,

(Dalje.)

a) Gledé na post. V cerkveni zgodovini Evzebejevi, katero je začel Sokrat nadaljevati leta 306, nahajamo notico, da v rimski cerkvi je trajal post pred Veliko

nočjo samo tri tedne, in vrhu tega so bile v tem času izključene sobote in nedelje; v tem ko je po vsej Iliriji in Grški, kakor tudi v Aleksandriji trajal isti post šest in v nekaterih cerkvah celó sedem tednov, pač tudi tu z izključanjem sobot in nedelj.¹⁾ Ta razlika pa je pomenjala malo, ko v ono dobo v cerkvi v obče ni bilo še

¹⁾ Socrates hist. eccl. V: 22.

nikake trdne norme ali določbe;¹⁾ in ravno zaradi tega ni mnogo poštovati tudi poznejše navade, da so velikonočni post raztezali na petdeset, šestdeset in sedemdeset dnij,²⁾ zlasti ko so bile podobne razlike tudi po drugih cerkvah. Pač pa je *Jeiunium quatuor temporum* (spomladanski post pred Veliko nočjo, poletni post o Binkošti, jesenski post v sedmem in zimski post v desetem mesecu),³⁾ kateri je nastopil od V. stoletja naprej, poštovati kot rituallyno ali obredno svojstvo rimske cerkve ravno takó, kakor post ob sobotah celo leto.

Sveda se je rimski *Jeiunium quatuor temporum* le malo razločeval od posta, ki je doslej običajen v grški cerkvi, ker post pred Veliko nočjo in pred Božičem je bil skupen, rimski binkoštni post pa se je nadomestil z grškim postom Petra in Pavla ravno takó, kakor rimski septembrov post z grškim štirinajstdnevnim postom pred nebovzetjem Marijinim v avgustu. Ta mali razloček torej ni bil predmet spora; nad obligatnim postom ob sobotah z jedino izjemo sobote, ki je neposredno pred velikonočnim praznikom, pa se ni nad vse spodtikala samo vstojna cerkev, ki se trdno drži *Canones Apostolorum*, ampak se je ta post tudi na zapadu omejil na rimsko cerkev, ker je v ostalih cerkvah gospodoval nekaj še grški, nekaj s tem, kakor dokažemo spodej, v bistvu soglasni špansko-galikanski ali ambrozijanski obred. Zaradi obligatnega posta ob sobotah, ki je bil uveden v rimski cerkvi, ki pa so ga perhoreskovale vstojne cerkve, je nastal torej dolgotrajni spor; vršenje tega prepira kaže, kakó so se vedli papeži gledé na obredne razlike.

Noben papež, kolikor je znano nam, ni poskusil tudi cerkvam vsiliti sobotni post, ki se je za rimske raz-

¹⁾ Gregorius Naz. or. 40 in Joann. Chrysost. hom. 16.

²⁾ Ta navada, proti kateri je odločno nastopil leta 541 zbrani *Concilium Aurelianense*, je prozval imenovanje nedelj kot dominica in quinquagesima, in sexagesima, in septuagesima.

³⁾ Tega posta se spominja sveti papež Leon Veliki v *Sermo VI. c. 1* in *Sermo VIII. c. 2*, pri čemur je opomaiti, da njemu velja september za sedmi in december za deseti mesec, ko šteje marcij za prvi mesec leta.

Leto začenjati z marcijem je bilo mnogotero v navadi do najnovejše dobe, in sicer celó v Italiji, ko ste mesti Pisa in Firenze svoje leto začenjali dne 25. marcija, vendar z razliko, da je prvo mesto pričenjalo leto ab incarnatione za 9 mesecev in 7 dnij prej, drugo mesto pa za 2 meseca 25 dnij pozneje, nego mi dandanes. Celó po uvedenem reformovanem gregorijanskem koledarju v XVI. stoletju ste ostali obe mesti z okolico vred pri svojem *calculus Pisanus*, oziroma *Florentinus*; in še le veliki vojvoda toskanski France I. je učinil, da so od leta 1750 začeli ravnati se po reformovanem gregorijanskem koledarju tudi v pogledu na začetek leta. Dotični dekret velikega vojvode je vrezan v baker in postavljen na velikem mostu na Arno v Firencah, ponatisnen pa v znanem kronološkem delu *L'Arte de vérifier les dates* tom. I. p. 24.

Tudi na Angleškem je bil zakoniti začetek leta določen na 26. dan marcija, in je stopil na njegovo mesto 1. januarij še le koncem tretje četrti XVIII. stoletja, k čemur se še povrtno.

mere pripoznal kot primeren, torej se uvedel v rimski cerkvi; z druge strani pa tudi ni bilo papeža, ki bi se bil udal za spremembo rimskega obrednega svojstva, kedar se je udomačilo, kolikorkoli je na to silil imenitni *Concilium bissextum* ali *Trullanum*.¹⁾ Kanon 45. tega koncilja, ki je v Rimu ob sobotah navadni post razglasil kot nedovoljen in kazniv, sklicujoč se na 54. apostolski kanon, ni vplival čisto nič na papeže. Isti so smatrali navedeni koncilj za partikularno sinodo, kompetentno za rituallyne zadeve vstojnih cerkva, tudi niso ničesar ugovarjali proti temu, da se ob sobotah niso postili v vstojnih in celó v največ zapadnih cerkvah, med drugimi celó v Milanski, torej v zgornji Italiji;²⁾ tam pa, kjer je gospodoval rimski obred, ali kamor so ga za-

¹⁾ Ta koncilj je bil in je v grški cerkvi zeló slavljen, zlasti ga štejejo ondi med ekumenske sinode, oziroma se smatra kot nadaljevanje VI. ekumenskega koncilja. Da je bil na tem koncilju zastopan tudi Zapad, specialno sama rimska cerkev, vidi se, tudi če do cela preziramo akte obravnavanj, iz kanonov njegovih 3, 12 in 13.

²⁾ Tukaj je poudarjati, da menihi so bili prek in prek dolžni postiti se poleg *Feria sexta* tudi v *Feria quarta*, nikakor pa ne ob sobotah, kakor to izrecno zaukazuje tudi pravilo svetega Benedikta (*Monasteriologia Regni Hungariae* Damiani Tuxhoffer aucta per Manruon Czimar Pestini 1858 tom. I. pag. 4). Ugovarjati se utegne, da so menihi prišli z Vstoka, da so zaradi tega celó na Zapadu sledili vstojnemu obredu, in da je specialno sveti Benedikt svoj samostan ustanovil v južni Italiji, z večine naseljeni od Grkov, kjer je bil (v Nursiji [*Nursium*] danes Norcia) tudi rojen, zajedno ustanovil v dobi (v prvi četrti VI. stoletja), ko rimski obred ni bil mti završen. Ta ugovor utegne v obče veljati, zlasti ko je utemeljen tudi v zaključnem stavku pravila Benediktovega. Ta sklepni stavek dokazuje pač brezdvombeno, da je namerjal Benedikt na kratko sestaviti ali izraziti pravilo včinitih redovnikov, ne da bi spremenil kaj bistvenega na njem, in je bil ta stavek za redovnike, navezane na pravilo (benediktince, kamaldujane, cistercijane, celestine in dvanajstero viteških redov), kakor se razume samo po sebi, ravno takó važen, kakor vsi drugi stavki. Takó naučujemo na primer v *Annales Cistercienses* od 1035—1212 (nemški prevod Regensburg 1859, I. del, 2. poglavje, pag. 41) naslednje sklicevanje prvega generalnega kapitula cistercijanov na isti stavek: „Tako so naši očetje v kaznovanje zlega in v vzdrževanje ljubezni odredili ali zaukazali, da naj se namreč zbere vsako leto generalni kapitul, in naj se nadzorujejo vsako leto vsi samostani.“

K temu jih je vnapotilo prvo pravilo svetega Bazilija, ki zaukazuje, da naj se prirejajo taki shodi, drugi tudi besede svetega očeta Benedikta, ki na koncu svojega pravila pristavlja te besede, da to, kar je on izpustil v svojem pravilu, naj dopolnijo iz pravil in zapovedi svetega Bazilija. Ali post ob sobotah je bil že v IV. stoletju, torej dolgo pred Benediktom svojstvo rimske cerkve, kakor kaže brezdvombeno znan izrek svetega Ambrozija: „Dum sum Romae, sabbato ieiuno; dum Mediolani non ieiuno.“ Z druge strani je ustanovil Benedikt poleg Kasinskega tudi druge samostane in, kar je tukaj važno, je bilo njegovo pravilo, katero popolnoma prezira sobotni post, ne samo potrjeno od svetih papežev Gregorija Velikega (*Dial. III. c. 36*) koncem VI. stoletja in od Caharije v VIII. stoletju za ves Zapad, temu naravnost predpisano, ne da bi bili papeži zaukazali kako spremeno pravila, oziroma, da bi se v to pravilo sprejel sobotni post.

sadili tekom časa, ostal je post ob sobotah v popolni veljavi celó do današnje dobe.¹⁾

b) **Gledé na celibat duhovenstva.** Jedno zahtev, katero stavlja sveto pismo do onih, ki imajo prejeti viša posvečevanja (škofov, svečnikov, diakonov), da naj bodo namreč možje jedne žene,²⁾ so razumevali in tu pa tam razumevajo še takó, kakor da bi bil, kdor ni oženjen, izključen od prejetja viših posvečevanj. Podpirati so skušali in skušajo to razumetje z nadaljnjo zahtevo svetega pisma, vsled katere naj bodo kandidati duhovnega stanu, katerim se imajo podeliti viša posvečevanja, možje, kateri dobro opravljajo svoj dom (hišno gospodarstvo) in imajo pokorne otroke³⁾; naposled skušajo podpirati to svojo misel tudi s svarilom apostola Pavla pred onimi, ki nastopijo, da bi s svetohlinstvom razširjali krive nauke in laži, sosebno da bi prepovedovali ženitev.⁴⁾ Ti nazori so prek in prek nepravilni, popolnoma napačni, nazori od móž, kateri do cela prezirajo naredbe starega zakona, zadevajoče duhovnike in levite, in ki krivo razumejo ali stremijo nalašč zmešati tudi pravi smisel popolnoma jasnih besed svetega pisma novega zakona.

Kdor nalašč ne pozablja gnostikov, ki so nastali malo ne istočasno s krščanstvom, katerih se spominja že sveto pismo (I. Cor. VIII: 1, 2), in katere je cerkev vedno pobijala od časov apostolskih, in kdor vé, da so isti gnostiki postavljali telo kot vir zlega ter zahtevali vzdrževanje zakona (ženitve): ta more jedva dvomiti, da je apostol poganov imel gnostike pred očmi, ko je prokoval, da nastopijo krivoverci, ki bodo s svetohlinstvom prepovedovali ženitev. Kdor pa si pobliže ogleda uslovje, ki se stavlja kandidatom viših posvečevanj, da naj bi bili možje jedne žene, in pri tem pošteva tudi dotične uredbe cerkve starega zakona:⁵⁾ ta se ne bo mogel braniti preverjenju, da to uslovje nikakor ne namerja izključenja od viših posvečevanj onih, ki niso oženjeni, pač pa onih, ki so oženjeni dvakrat, zlasti ko more svoj dom ravno tako dobro opravljati oni, ki ni oženjen, kakor ta, ki je oženjen; pri onem, ki je oženjen, je namera, da bi se lepo vedli otroci, torej, da bi se jim ne dajalo pohujšanje, pri onem, ki ni oženjen, ni otrok, in se torej s tem zabrani pohujšanje.

Dejanski zaukazujejo že *Canones Apostolorum*⁶⁾ (canon 26), da se neoženjene osebe morejo do-

¹⁾ Ta duvalizem v postu se je pod zaščito papežev ohranil do današnjega dne. Post ob sobotah je še vedno izključen ne samo pri katolikih slovanskega in romunskega obreda našega cesarstva, ampak tudi pri prebivalstvu zgornje Italije, katero se drži nekoliko ohranjenega ambrozijanskega obreda.

²⁾ I. Tim. III: 2, 12 in Tit. I: 6.

³⁾ I. Tim. III: 4, 5, 12 in Tit. I: 6.

⁴⁾ I. Tim. IV: 1, 2, 3.

⁵⁾ Leviti so smeli biti samo možje jedne žene, to se pravi, niso smeli oženiti se v drugo.

⁶⁾ Naj si mislimo kar koli o nastanku ali provenijenci *„Canones Apostolorum“*, priznati nam je vendar, da kažejo isti jako visoko starost, in da so jako sluli že v davnih časih. V

puščati k vsem posvečevanjem brez izjeme, da pa se ne smejo več oženiti oni, ki so se že udeležili višega posvečevanja. Analogno določbo obsesa 1. kanon koncila, ki e zboroval v prvi črti IV. stoletja v Neocaesarea, ker izreka kazen odstavljenja onim svečenikom, ki bi se oženili. Tudi proti diakonom, ki bi si dovolili stopiti v zakon, izreka odstavljenje 10. kanon koncila ki je zboroval leta 314. v Ankyri; tukaj vendar izjemoma samo za slučaj, ko bi si ne bil diakon pridržal ženitve že pri svojem posvečevanju.

Z druge strani *Canones Apostolorum* izključujejo v obče brezuslovno one, pri katerih je bigamija, od dopuščenja ne samo k višim posvečevanjem, ampak celó od sprejetja v kler, in je vse jedno, ali je bigamia vera, to je, dvakrat veljavno sklenen zakon, o kateri govori kanon 17, ali pa samo v kanonu 18 navedena ženitev z udovo, eventuvalno z osebo, deflorovano uže od drugega ali z nenravstveno osebo, kar se pošteva kot bigamia similtudinaria ali interpretativa. Pač pa se v kanonu 5. onim oženjenim osebam, pri katerih ni bigamije, dovoljuje sprejetje v kler in dopuščenje k višim posvečevanjem, celó s pristavkom, da svojih žen ne smejo pahniti od sebe niti s pretvezo svetohlinstva, drugače da bi zapadli kazni odstavljenja od svoje duhovne stopinje.

Ako se pa *Canones Apostolorum* ujemajo s kanoni najstarejših znamenitih partikularnih konciljev gledé na zakon ali ženitev duhovenstva, kakor smo dokazali zgoraj: imamo pač pravo do trditve, da naše zgorjenje razlaganje besed svetega pisma je bilo kot jedino pravo obče priznано v cerkvi že prvotno, specijalno od časov apostolskih noter do IV. stoletja; da so se torej k sprejetju viših duhovnih posvečevanj mogli dopuščati neoženjeni in oženjeni. Poslednji pa, kakor tudi udovci, samo uslovno, ako so bili namreč možje jedne žene, ako jim torej ni nasprotoval kot zadržek *Defectus Sacramenti* vsled *Bigamia vera* ali *similtudinaria*; in vsi brez izjeme pod uslovjem, da se

cerkvah vstočnih so bili preverjeni od nekdanj, da ti *Canones Apostolorum*, katere je zbral in uredil sveti papež Klement I., so služili mnogotero v podstavo ekumenskim sinodam; da sosebno kanoni 1, 2, 5, v prvega ekumenskega koncila se sklicujejo na *Canones Apostolorum* 21, oziroma 70, 32 in 25, in da se tudi kanon 22 IV. ekumenskega koncila sklicuje na 40. kanon apostolski; da je nadalje podobno sklicevanje na kanone apostolov 30, oziroma 29 in 31 tudi še v kanonih 3, 5 in 12 VII. ekumenskega koncila, in da se tu stari kanoni, na katere se sklicujejo, celó izrecno zaznamujejo kot kanoni apostolov.

To misel je izrazil 2. kanon Concilii Trullani, in po takem se *Canones Apostolorum* pri Grkih, Slovanih, Romunih itd. vstočnega obreda, in sicer tudi pri njih katoliškem delu, pošteva do današnjega dne kot vir cerkvenega prava. Da so bili vir cerkvenega prava poprej tudi na Zapadu, specijalno tudi v rimski cerkvi, kaže to, da so se prideli v zbornik cerkvenopravnih določeb Dionizija Eksiguva (Dionysius Exiguus koncem V. stoletja), pozneje v *Decretum Gratiani* in v *Corpus iuris canonici*.

ne oženijo po sprejetih viših posvečevanjih, ker bi se drugače odstavili.

Takošna omejitev z-konov (ženitve) duhovenstva zdela se je mnogim očetom prve (Nicejske) ekumenske sinode (325) nezadostna, predlagali so torej, kakor nam poroča Sokrat, naj se ženitve duhovenstva prepovedo popolnoma. Ali egiptovski sveti škof Paphnutius, dasi sam neoženjen, se je izjavil, da je zadosten v starem sporočilu vkorenjeni običaj, po katerem se ne smejo več oženiti duhovniki, ki so udeleženi viših posvečevanj, in je navedel proti obligatnemu brezzakonstvu (neoženjenosti) takó veljavne razloge, da je propadel na to mereči predlog. Na tradicionalnem običaju torej niso rušili, istega običaja pa tudi niso spravili v kak kanon kot nespremenjeno normo, ker konciljski očetje¹⁾ niso bili jednega mišljenja v tej obredni zadevi, torej niso hoteli z zaviro nasprotovati onim partikularnim cerkvam, katere bi prej ali poznej po krajnih in časnih razmerah utegnile kot primerno določiti nadaljnjo omejitev zakonov ali ženitev duhovenstva.

Dejanski se je celó v vstóčnih cerkvah, kolikor koli so spoštovale *Canones Apostolorum*, pokazala potreba, uvesti brezzakonstvo škofov,²⁾ da bi se mogli iz-

¹⁾ Socrates hist. eccl. I: 8. Prim. Hefele Conciliengeschichte tom. I. pag. 415.

²⁾ Da so bili poleg tega vsi duhovniki raznih stopinj, ki pripadajo redovniškemu stanu, dolžni vedno živeti v celibatu, ume e samo po sebi.

datno upirati neprilikom, sešebno razširjanju nepotizma. V poslednji četrti VII. stoletja so se zasledili na Vstoku samo v provinciji libijski, pripadajoči Aleksandrijskemu patrijarhatu, na Zapadu pa v afrikanski (Kartagenski) in nekaterih drugih neimenovanih cerkvah škofje, ki tudi po sprejetem posvečevanju se niso hoteli ločiti od svojih žen, kakor je že sprejeto v obče; in proti tem se obrača v 12. kanonu *Concilium Trullanum*, ki je zboroval leta 692; ta kanon žuga istim in vsem škofom, ki bi se ne ločili od svojih zakonskih polovic, z odstavljenjem.¹⁾

¹⁾ Kanon je sankcionoval prav za prav samo to, kar so metropoliti in patrijarhi, oziroma njih sinode, s svojim delovanjem stoletja nadaljevali nepretržno ter že malo ne izvršili. Ta kakor tudi nadaljnja okolnost, da je bil prozvan ukrep s stremljenjem, da bi se izdatno zaprečile neke neprilike v cerkveni upravi, dobiva izražanje v opravičevanju konciljskih očetov, katero je vpleteno v tekst kanona. To opravičevanje izjavlja v jedru, da ukrep nikakor ne namerja odstraniti ali oslabiliti kako apostolsko zapoved (najbrže 5. kanon apostolov, ki je soglasen z listom apostola poganov, Tim. III: 2, 12 in Tit. I: 6), temuč da ima svoj početek jedino v nameri, pospeševati dušno spasenje človeštva, zajedno zaprečiti vse tožbe proti duhovenstvu, torej da popolnoma odgovarja nauku in vedenju božjega apostola, ki je hotel, da bi se ogibali vsemu, kar bi bilo spodtekljivo. (Cor. X: 31—33 in XI: 1).

(Dalje pride.)

Dva zanimiva ruska romana.

Vs. VI. Krestóvskij je napisal romana „Tma egipteskaja“ in „Tamara Bendavíd“, ki sta bila najprej tiskana v „Ruskem Věstniku“ 1889. in 1890. l. in sta oba pravo za pravo jeden velik roman iz časov zadnje rusko-turške vojske. Prvi je najbolj s tem zanimiv, da nam riše jako točno sovremeno življenje ruskih Židov in njihove težnje tako, da popolniše slike tega življenja, ki bi bila ob enem tudi verna, nima ni ruska ni druga katera literatura.

Glavni lici (osebi) sta židovska deklica Tamara in pustolovni grof Karžol de-Notrek. Tamara je iz bogate rodbine, hči Solomona Bendavida, ki živi v zapadno-ruskem mestu Ukraínsku. Učila se je v ruski ženski gimnaziji, mnogo mislila in iskala žive hrane za žejno dušo — v evangeliju. A grof Karžol tudi budi in vnema ta blagi ogenj v srcu deklice — ali ne iz ljubezni do evangelija, mari radi Tamarinih milijonov. Ali svojo drago, Olgo, hoče pozabiti, ali njeni oče ga prisili, da se poroči z njo, ker bode kmalu — oče. Ali žena neče živeti z njim, on pa taji ženitev — Tamari, ki potuje v Petrograd iz ženskega samostana, kamor je bila bežala po nasvetu Karžola, da se pripravi za kristijanstvo. Židovi pa so jo bili izvohali, hoteli jo silom „osvoboditi“,

ali kristijane so pali na nje in — razrušili mnogo židovskega. V Petrogradu je našla Tamara visoke pokrovitelje in — ljubeznjivo pokroviteljico kneginjo: tu jo krsté. Ona se nadeja, da bode žena Karžolova.

Med tem — bilo je v začetku decembra 1876. l. — bile so že mobilizovane mnoge ruske čete, pa gredo na Donavo proti Turku. V Petrogradu pa so pred kazanskim „soborom“ demonstrovale mladi ljudje za „zemljo i volju (ustavo)“. „a bilo je med njimi največ Židov in Poljakov.“ Za vojsko so pa bili tudi Židje, ker je kazalo mnogo dobička, in „po čudni slučajnosti ali pa tudi ne, najbolj navdušene članke za brate Slavjane je pisal Žid.“

Tamara je vstopila med ruske sestre milosrdija. A Karžol je moral zapreti svojo tvornico, ker ga bogati kupec ni več podpiral, napravil je bil lahkoumnih dolgov, ki so strašno rasli, ko so menjice pokupili Židje, in ko je bil oni „pogrom“ na Žide v Ukraínsku, zgorele so menjice, ali Židje so to grofu zatajili in dobili ga tako v svoje roke, da je moral za njihov denar biti v židovskem tovarištvu, ki je prevzelo dobavo suharjev za rusko vojsko, ker jim je bilo treba človeka — grofa. In dobili so si ga popolnem: silna moč „kahala“ se je tudi tu pokazala, pokazal se ves fanatizem proti prezrenim

„goim“ (nevernikom). Suharji so bili sicer slabi, gnjili, pečeni iz moke, pomešani s peskom in zemljo, ali zato je čisti dobiček šel na milijone — v žepe.

Čisto navdušenje za trpeče brate, pripravnost za žrtve zlorabili so mnogi. Karžol sicer naravnost ne sodeluje pri vseh umazanostih, ali on je zastor, za katerim se dela mnogo temnega. Prezira vse to in — tudi samega sebe, ali je lehkoumen in pišoč Tamari ljubaka z drugimi, in to je onim všeč, ki, boječ se za Tamarine denarje, so ga bili tako lepo spravili iz Ukrajinska in vpregli v svoj voz. „Kahal“ je likoval, zmagala je „tma egipetskaja“, zmagala v umazanosti in sebičnosti tekočega življenja, ali ne v načelih, ne v plemenitih idejah. Ljubezen, požrtvovalnost, nesebičnost, domoljubje in pravo človekoljubje vidimo drugje in gotovo tudi v vzorni krščanski materi Serafini, predstojnici ženskega samostana, kamor je bila bežala Tamara, katere tiha, mirna predstojnica ni hotela zapustiti, ni hotela odtegniti ji ščiteče roke, četudi je mogla za nagrado pričakovati le sitnosti in skrbi. Ali ona je ravnala po vzvišeni zapovedi, da ljubimo bližnjega kakor sami sebe in Boga čez vse, in ni se bala: držala jo je živa vera v božjo pomoč in pravičnost in — ni se motila. Četudi se prvi roman končuje z zmago zvijače, sebičnosti in lahkoumja: svetijo se tudi tu svetle luči krščanskih resnic, krščanskih vzvišenih vzorov in zmagujejo najlepše ravno v — Tamari.

Dà, Tamara ne žaluje za izgubljenim bogatstvom, pripravljena je biti učiteljica tam nekje v ruski provinciji prej, ko so jo valovi velike „osvoboditeljne“ vojske zajeli in odnesli v Bolgarijo iz Petrograda, kjer je na večerji pri visokopostavljeni činovnici liberaliki slišala veliko nečimernosti, čula mnogo pustih fraz, videla tudi tam doli v Bolgariji dosti — človeških slabostij celo v v ozkem krogu milosidnic, čula grozno mrmranje, „da je ruska vojska le preveč odvisna — od Židov (R. V. 1889. X. str. 190).“

Jako lepe so slike iz vojaškega življenja, posebno je živo opisana ona obsada Plevne, blizu katere je Tamara videla zopet njega, Karžola, da gubi vero vanj, četudi si tega še neče priznati. V bolnici je videla Aturina, rojaka častne matere Serafine, stregla ranjenemu

tako, da jo je začel — strastno ljubiti in ponudil jej potem svojo — roko v tihi noči velike sobote tam doli na bregu egejskega morja v — San Stefano. A Tamara jo je odklonila, misleča, da mora biti zvesta — Karžolu, židovskemu agentu, katerega so kleli gladni in raztrgani zmagoviti ruski vojniki tam doli pred Carigradom, kleli ne samo doli in ne samo njega, mari vse take poštenjake — Žide ali kristijane, „saj tu se je Žid pokazal strašnejši od vsake vojske, od vsake evropske koalicije (R. V. 1890, III. 181).“ Tudi Karžol ni bil zadovoljen s svojim — Bludsteinom sedaj milijonarjem. Skoro brez sredstev mora grof potovati v Petrograd, da se razpita z ženo in vzame Tamaro. Ali ta ga ne mara, ker ljubi kapitana Aturina, piše mu pismo, ali ga ne konča, in prepustivši vse Bogu, odpotuje iz Petrograda na svoje učiteljsko mesto. —

Pisana sta ta dva romana živo in jako zanimivo. Ruska liberalna kritika je malo pisala o njih in očitala delu, da ni dovolj objektivno, četudi pisatelju priznaje „nedvojben“ talent.

Dà, Tamara Bendavid sveti se sijajno poleg matere Serafine v oni „egipetski temi“, sveti se tudi v drugem romanu s krščansko ljubeznijo, potrpežljivostjo in požrtvovalnostjo, sveti se sredi kristijanske in židovske pohlepnosti. In človek misli si nehoté, če so vse nerednosti bile resnične, imeli so Židje v ruski vojski mnogo odličnih pomagačev — kristijanov.

Čitatelj si pač misli, da sta ta dva romana pisana le proti Židom. Moti se. Jedenkrat za vselej naj poudarimo tu, da niti Rusi niti pač nikdo izmed nas ni neprijazen čisti veri v Jehovo niti plemenu samemu na sebi. Ravno človekoljubje in pravicoljubje pa zahteva, da čvrsto stopimo na visoto kristijanske morale in se odločno borimo zanjo proti naši goli, brezdušni sebičnosti, proti plesanju okolu zatega teleta, da ne pozabimo, da človek ne živi samo od kruha in da najmenj sme živeti od kruha, ki ga z zvijačami in raznimi tako hitro množječimi se sredstvi „borbe za obstanek“ v obče — iztrga naravnost iz ust onemu, ki je ta kruhek — zaslužil.

Dr. Fr. Celestin.

Ruske drobtinice.

Съ мѣру по нѣтъ, голому рубѣхъ.

Rusko ministerstvo notranjih zadev pretresavalo je židovsko vprašanje in našlo da se ima ločiti ta del Židov, ki se bavi z obrtnijo t. j. s produktivnim delom, od večine, ki drži krčme, bavi se z oderuštvo in vsemogočim komisijonerstvom, najemlje zemljišča in cela imenja (gruščine), v mestih ima v rokah prostitucijo in pa kupčijo sploh — v zapadnih gubernijah. Prve ministerstvo ne misli omejevati še posebe, ali za to je odločno proti pravici, da bi se Židje smeli seliti po celem cesarstvu in kupovati zemljišča, ker da bi taka ravnopravnost koristila le „onemu delu

Židovstva, ki nikakor ne zaslučuje podpore“. Ministerstvo torej misli, da se ima Židom prepovedati povsodi v cesarstvu 1) preskrbovanje stvari za urade, vojsko in za druga uradna podjetja, 2) dobivanje in prodajanje spirita in spirituoznih pijač sploh, če niso namenjene za izvoz, 3) oderuštvo in nekaj drugih obrtov. Ta prepoved bode veljala tudi za krščene Žide, ne pa za njihove otroke, če so se rodili po krščenju starišev. Tudi prošnje skofijstev v zapadnih gubernijah, da se Židom ob nedeljah in praznikih prepoved kupčija, bode se pretresovalo.

Marsikateri premodni ruski ideologi branijo „ravnopravnost“ celo batumskih razbojnikov za njihova dela, Nemcev za njihovo fevdalno gospodstvo in Židov za njihovo kulturno delovanje. Mosk. „Vedomosti“ (št. 323 t. l.) pravijo na to med drugimi tudi to: „Sovremeni branitelji Židovstva, kričeči o ravnopravnosti (ruskih) Židov, znajo, kaj hočejo. Ta ravnopravnost pomeni faktično — polno gospodstvo.

Morda se motijo „Mosk. Vedomosti“?! Morda se moti tudi Žid Szlangbaum, govoreč o Židih: „Naš um vedno dela, pa za to imajo Židje razum, in za to — naj mi pan oprost, bodo za-vojevali celi svet (B. Prus: Lalka I. 351)?

Angličani ne ljubijo posebno tujcev pa tudi sinov izvoljenega naroda si ne žele. Ker se pa boje, da, ako Rusija ne dopusti, da bi si ti izvoljenci gospodarili po celi Rusiji, bodo selili se neki v Anglijo: začeli so modri sinovi Albiona agitacijo za „pravice ruskih Židov“, a londonski rusko-židovski odbor seveda vodi vso to agitacijo „za polno svobodo“ izrabljati Rusijo. Židom ni slabše nego jim je bilo preje. Narobe, kedar jim je slabo, molče. Jim nikoli ni bilo tako lepo, nikoli niso imeli takega vpliva, tolikega bogatstva, nikoli niso povsodi tako preplavljali cele Rusije. Jim je jako lepo, lepše nego Rusom, ali oni mislijo, da so že tako jaki, da se nadejajo, da bodo popolnoma podvrgli si Ruse („Mosk. Vedomosti“ št. 327 1890 l.).

V „Chicago Isrealite“ dobri ljudje gorko plačejo, da Rusiji grozi — propast, če car ne kupi ameriškega zdravila. In zakaj bi ga ne kupil, saj ni drugo: „Rusijo more rešiti notranja kupčija. Treba pa jej udahnoti notranjega podvzetnega (ali podjetnega) duha. Rusija ima tako podvzeten element: ne rešijo je kmetje, ni dvorjane, niti ne njeni kristijanski kupci, mari jedino le njeni židovski prebivalci. Odstranite Ignatjeve, naznačite jih gubernatorje Kamčatke ali drugih daljnjih pokrajin... Sedaj je nemiren ruski narod, a ubogo židovsko prebivalstvo zapirajo v vedno tesneje meje... Samo dajte Ignatjevu veliko vsoto denarjev, da zapusti Rusijo, potem začnite novo politiko, . . . da bi Židovi kot polnopravni ruski državljani smeli živeti povsodi in podpirati kupčijo, obrt in narodno moč in trdnost... Jeden podvzeten duh probudi sto in sto drugih.“ Ni dvomiti, da bode Rusija odprla hitro vse zatvornice, da jo osreči — židovska povodenj.

Ko je Berolinska borza na „višo zapoved“ začela vojevati proti ruskim vrednostim, morala se je kmalu prepričati, da so te vrednosti radi kupovali drugje — na škodo Berolinu, kamor so letele „južno-amerikanske vrednosti“ in drugi spekulativni papirji,

ki imajo sedaj v Londonu in Berolinu nekoliko dvojno vrednost. Bojé se torej po polomu Barrininga še drugih polomov, z jedne strani tudi za to, ker na zapadu nikjer nimajo toliko kovine kot denarnih znakov, pa za to vsak „strah“ na borzi lahko občinstvo sili, da si dá menjati svoje „metal. papire“ na pravo kovino in — kriza je tu. Taka kriza bi morda vlekla s seboj tudi ruske postotne (obrestne) papirje. V Rusiji se sicer tega ne bojé, ker bi jih kupovali razaj cenó, vendar pa že opominjajo občinstvo, da naj bode pripravljeno — za to kupovanje, da more častno rešiti zadačo kupovanja, ko bi vrednosti res letele v Rusijo nazaj.

Poljski „Kraj“ toži se, da je v Sileziji imenovan za Poljake škofom Nemec Kopp. Sedaj pa se Poljaki jako bojé, da bodo tudi v Poznani dobili za škofa — Nemca, bojé se, da bode vsled tega padalo spoštovanje duhovščine še bolj, nego je že palo, ko Poljaki nečejo pošiljati otrok, da katekizem uče po nemški, nečejo poslušati nemških propovedij in pesnij v cerkvah. „Gospoduje vseobče razdraženje.“

Kmalu se bode obravnaval v „gosud. sovetu“ zakon, po katerem se bodo izjednačile pravice baltijskega (nemškega) plemstva s pravicami ruskega plemstva. A bile so pravice baltijskih Nemcev zares čudne: premagani Nemci imeli so več pravic nego zmagovita Rusija, ne po pravu, mari tak — po navadi, ki je nekako bila postala trdim pravom. „Takega položaja kakor pribaltijsko plemstvo, takih obširnih političnih pravic, kakoršne si je ono prisvojilo, nima noben stan v Evropi („Mosk. Véd.“ št. 326 t. l.)“ Do sedaj je pribaltijski Nemec (plemič) imel v celi Rusiji iste pravice kakor ruski plemič, ali ta ruski plemič takih pravic med pribaltijskimi Nemci ni imel.

Zanimivo je, kar piše čitateljem „Slov. Sveta“ že znani Spectator o neruskih Slovanih: „Pri nas je še vedno veliko veliko naivnih ljudij, ki se iskreno veselé, če iz slovanskih krajev pride kak glas o tej ali drugi rusofilski demonstraciji! Oni koj mislijo, da so naši bratje vendar-le razumeli, kaj je Rusija? . . . Ali potem pa vidimo vselej, da nas ti bratje razumejo le toliko, kolikor nas razumejo n. pr. Francozje, ki res kaj radi napravljajo „rusofske demonstracije“ s to raznico, da Francozje ravnaajo z bolj čistim srcem, bolj en bon enfant nego zapadni in južni Slovani, ki so vedno in povsodi „sebe na umé (jako pametni)“. Dalje toži se Spectator, da smo mi zapadni in južni Slovani otrovani parlamentarizmom in kaj ravnodušno gledamo na monarhično idejo, „mi pa v tem z njimi ne bomo nikoli soglasni, in čim dalje mi pojdemo, tem silneje bode naše raznoglasje z njimi.“ C.

D o p i s i.

V Selnici na Dravi, 15. decembra. [Izv. dop.] (Židje na slovenskem Štajerskem.) Kakor smo imeli še nedavno priliko čitati v „Slov. Svetu“, se je sedaj na Štajerskem začelo že dejansko kazati. Židje in Nemci kupujejo zemljo v slovenskem delu te vojvodine, posebno ob močnih potokih in železniških črtah. Pred petimi leti so si Židje prilastili pravico nad potokom Radgono od Drave do Marije v Puščavi, četrť ure daleč, z izgovorom, da hočejo staviti električni stroj, ki bi gonil mline v Mariboru, katere goni sedaj par in bi dajal luč za železniško črto od postaje Sv. Lorenca (v Puščavi) do Maribora. Pogodili so se tudi z dotičnimi kmeti, da bo gonila električna moč vse mline in lesoreznice, katere goni sedaj imenovana voda in čez leto dni bi se imel začeti vodovod in stroj že staviti; a sedaj pa je prošlo že peto

leto, pa se še niso dotaknili tega dela. Kljub temu pa se hočejo polastiti tega potoka sedaj skoro še jedenkrat tako daleč; še vse na izgovor elektrike. Nekoliko više od Marije v Puščavi pa so si že poprej tuji Nemci prilastili pravico nad Radgono, na kateri se sedaj še vedno širijo in so postali že sedaj tako predrzni, da hočejo tukajšnje kmete že kar strahovati, kakor so delali nekđaj nemški baroni; pri vsem tem pa jim domači nemčurji pridno pomagajo.

Tako sčasoma popolnoma odrinejo kmete od tega potoka, ki jim goni sedaj mline in lesoreznice in je jedini vir življenja dotičnim kmetom.

Kakor smo zvedeli, bi Židje radi dobili na imenovani električni stroj od države garancijo za oskrbovanje moke za celo armado, to jim pa vlada gotovo ne potrdi

in torej tudi stroja ne postavijo; morajo imeti v tem že tudi druge črne namere. Ko bi se v resnici kazala potreba takih strojev za državo, naj bi jih stavila država sama na svojo državljansko korist in naj bi ne dopuščala to židovskemu kapitalu na veliko škodo državi in državljanom, sosebno kmetom.

Kakor je razvidno, so sedaj nemško-židovski kapitalisti začeli slepariti in strahovati slovenskega kmeta že s pomočjo elektrike, ker jim parna moč že več ne zadoščuje. — („Mit Dampf voran“, kakor se je izrazil nedavno nemški cesar.)

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Čipkarska industrija na Kranjskem. O tej poročajo tudi nemški listi. Dunajska „Ausstellungs-Ztg.“ je poročala med drugim: Stara čipkarska industrija v Idriji in okolici se je v zadnjih dveh desetletjih zelo povzdignila. Že v deželi se razprodá mnogo čipek (špic), ker nosijo žene in dekleta pokrivala s čipkami obrobjena. Po Dunajski razstavi pa so našli izdelki te obrtnije novi pot, in sedaj se teh čipek razprodá največ na Dunaju. Od leta 1876. je v Idriji čipkarska šola, ki jo je ustanovilo novo trgovinsko ministerstvo, na kateri se posebno skrbi za dobre izdelke in nove vzorce. Število čipkam je v 20 letih naraslo od 1000 na 3000. Letni zaslužek je v tem času narasel od 30.000 gold. na 150.000 gold. Pri veliki konkurenciji znaša dnevni zaslužek delavke 10 do 35 kr. No, Dunajska letošnja razstava je pokazala, da na Kranjskem je še drugih prospevajocih industrij.

b) Ostali slovanski svet.

Za glagolico. Hrvaško-dalmatinska omladina na Zagrebškem vseučilišču je poslala dalmatinskim novinarjem telegram, v katerem protestuje proti bogomrzkemu atentatu, „da se v Spletski biskupiji, slavni v vsakem pogledu, uniči glagolica, mila lastnina, s kojo se ponaša hrvaški narod, narodna svetinja, za kojo so se hrvaški dedovi borili, na čast in korist vere in domovine. Pozivljajo se drugovi drugih vseučilišč, da se pridružijo istemu protestu, in se nadejajo, da tudi svečeništvo vstane na obrano glagolice. Kakor se vidi iz tega protesta, hočejo še celó glagolico vzeti hrvaškemu narodu, dasi ta zaklad ne pomenja za ohranjenje zapadnih Slovanov niti sence tega, kar obseza grško-vstóčni obred s staroslovanskim jezikom, kakoršen je tudi pri ruskih unijatih v veljavi.

Mladočehi in češki realisti so se v pogledu na aktualno politiko, sosebno na Dunajske punktacije sporazumeli in združili za skupno delovanje in postopanje. Mladočehom so se vsled tega pomnožile moči. Dr. Masaryk, dr. Kaizl sta učena profesorja na češkem vseučilišču v Pragi, ta dva globoko misleča pisatelja češka in dr. V. Kramar so realisti, ki bodo Mladočehom v veliko pomoč. Pa tudi dr. Trojan, Adamek, Hájek, Veselý i. dr. ki so hodili s Staročehi, bodo postopali složno s povečano mladočeško stranko glede na točke češkonemškega dogovora. O češčini kot notranjem jeziku za Češko ni nade, da bi se vlada izjavila pritrjevalno v smislu Staročehov. Češki deželni zbor je sklican na nadaljevanje svojih razpravljanj v dan 3. jan. 1891. To pot se najbrže določi, ali se dr. Rieger odpove političnemu življenju ali ne. Češki narod mu ne more pomagati in bo bolje, ako dr. Rieger odstopi, ako ima toliko poguma, pripoznati, da se je udeležil fundamentalnih napak nasproti češki narodnosti.

Koledar. Sedaj ob novem letu se mnogo govori ob koledarju, ker razni stanovi potrebujejo različno prirejene koledarje in „pratike“. No vprašanje je še drugo; ravno ob novem letu vsiljuje se prilika, premišljevati razliko koledarja „novega“ in „starega“ stila, ali koledarja julijanskega in gregorijanskega. Znano je, da šteje poslednji sedaj že 12 dnij naprej. Zapadniki menijo, kdo vé, kako prednost imajo s tem koledarjem; to pa ni res, in ravno vsled tega se branijo pravoslavni kristijani sprejeti štetje po gregorijanskem koledarju; oni se nadejajo, da se zjedini vsa Evropa za julijanski koledar, ki potrebuje prav malo popravka, da bo natančen za tisočletja. Kritična razprava, ki se nadaljuje v „Slov. Svetu“, pride kmalu tudi do razpravljanja o koledarju. Tu se še posebej pokaže, kakó zamotana je stvar z gregorijanskim koledarjem, in kakó bi jo bili okrenili bolje, da bi bili pred 300 leti pustili vprašanje o koledarji sploh nerešeno, ker niso imeli niti znanstvenih podstav in uslovij za ugodno rešenje.

G. P. Danilevskij, glavni urednik vladnih novin „Praviteljstvennyj Vestnik“, jako plovovit in čitan, pisatelj ruski, je umrl 18. decembra t. l. v 51. letu življenja. Kot viši uradnik je prehodil mnogo ruske zemlje po južnih krajih. To mu je podalo snovij za mnogotera pisateljska dela. Kakoršna so, n. pr.: „Peščera tigrov“, „Ukrajinskija skazki“, „Jekaterina velikaja na Dněprě“, „Razkaz prababuški“, „Potemkim na Dunajě“, „Novyja mesta“, „Sožženaja Moskva“ itd. Prevedel je tudi mnogo del, kakor iz Byrona, Schillerja, Novalisa itd. Za poslednjih 10 let je pisal romane zgodovinske iz historije ruske, pa tudi druge.

Gališkim Rusom je v resnici napočila „nova éra.“ Kakor so delali Mladočehi ob začetku prijavljenega češkonemškega dogovora, takó hujskajo poljski listi, da bi se strogo postopalo proti onim Rusom, ki bi se protivilili programu poslanca Romančuka in tovarišev. Poljska frakcija misli, da užene trdno narodno stranko rusko. Takó se dogovori in sporazumljenja ne vršé, in se je le čuditi, da skušnje na Češkem niso poučile vladnih krogov, da bi jo krenili na boljšo pot, na pot, da bi se vršilo pogajanje z zastopniki vsega naroda. Tudi ruska hierarhija se je upregla v jarem, da bode pomagala izvršiti program, ki v jedri točki poudarja ločitev avstrijskih Rusov kot posebnega naroda s posebno književnostjo in posebnim jezikom od velikoruske kulture, narodnosti in jezika. Ta točka posebno ugaja nekaterim krogom, in je umevno, da se vnmeljejo sosebno Poljaki za njo. No, doba, ko je celó slovansko naobraženstvo cenilo tak kulturni separatizem, je vendar že minula. Saj ravno Slovani imajo priliko slišati, kakó poudarjajo Nemci razliko med politiko in kulturo. Ravno letos je Dunajski župan dr. Prix ob skupnem pevskem shodu vseh Nemcev kazal na razloček, ki je v tem, da more biti kak Nемец zvest

podanik Frana Josipa, v tem ko se pripoznava kot člana jednega nemškega naroda, z jedno in isto nemško literaturo, z jednim in istim književnim jezikom. Jedino tuji interesi hočejo učiti Slované druge logike za njih kulturne pomočke. Ruski patrijoti v Galiciji pa se zavedajo namer, ki tiče v poudarjanju razlik kulture in pismenega jezika, in zato ne bodo hvalili onih, ki jim natvezujejo iz političnih namenov tako razliko. Nadejati se je pa tudi, da ruski narod po svoji razsvetljeni inteligenciji do časa zavrne skušnjave, ki ga izvablajo do nevarnih korakov.

KNJIŽEVNOST.

Popotnikov Koledar za slovenske učitelje 1891 s popolnim imenikom šolskih oblastnij, učiteljskih, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno Štírskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1890/91. V. leto. Sestavil in založil Mihael J. Nerat, nadučitelj in Popotnikov urednik v Mariboru. V platno vezani koledar po 1 gold. 25 kr. iztis s poštnino vred, ki se je prikupil slovenskemu učitelstvu, je letos še popolnši, pomnožen z mnogovrstnimi podatki; zaradi tega je zanimiv tudi za druge slovenske naobražence, ki razvidijo iz njega, kakó so osnovane šole v vsakem kraju.

Skladbe Lebara Avgusta Armina, c. kr. učitelja umršega 30. maja 1879. Uredil in založil Janko Leban, učitelj v Avberu pri Sežani na Primorskem. III. zvezek, ki obseza 6 skladb, katerih 5 je za mešani in moški zbor. 1 (Vojak) pa samospjev. Cena po pošti 45 kr. V Ljubljani 1890. Natisnili S. Blasnikovi nasledniki. Naročaja se te skladbe pri g. izdajatelju, kateri je dal natisniti malo iztisov. O tem zvezku so obširne pisali v obeh slovenskih dnevnikih.

Poctivé mravy a společenské řády při jídle a piti po rozumu starých Čechů. Z mravoučných národů staročeských i odjinud vypisuje Dr. Č. Žibrt. Tu imajo vesela društva češka vzore, kakó se je vesti ob raznih prilikah po šegah čeških praotcev. Založil je knjigo Jos. R. Klinck. Cena 50 kr. po vseh knjigarnah.

„France et Russie“. Takó se zove list, ki začne dne 1. jan. 1891 izhajati v Parizu. Kakor kaže že samo ime, razpravljal bo zadeve, ki se dostajajo Francije in Rusije in njinih skupnih interesov. Posebna točka o programu tega lista pa je ta, da bo zagovarjal cirilometodski obred za Slované, katerim se je vzel pred vek. Poučeval bo Francoze o pravu, ki ga imajo zapadni Slovani do tega obreda, zanimal zanj francosko više duhovenstvo, poslednje zajedno opozarjal na galikanski cerkveni obred, na velika načela galikanske cerkve Gersonov in Bossuetov. Spodbujal bo višo hierarhijo francosko, da bi porabila svoj vpliv v Rimu, da bi se ponovil grško-slovanski obred med zapadnimi Slovani. Program listov se izjavlja, da le s to ponovitvijo se postavi dovolj močna zaveza proti germanizaciji avstrijskih Slovanov. Z galikanskim obredom v Franciji in grško-slovanskim obredom med zapadnimi Slovani bi postalo tudi duhovenstvo v resnici nacionalno. Takó misli *„France et Russie“*,

list, ki bi zajedno priobčeval dopise in članke iz vseh slovanskih zemelj. Slovani imajo povsem razlogov dovolj, da pozdravljajo to podjetje, ki utegne mnogo koristiti Slovanom, se posebno tudi zapadnim.

„Lemonuc Mamuc Cpncke.“ (Ljetopis Matice Srpske.) Knjiga 163. Sveska treća ove godine. Sadržki: Srpska demokracija u srednjem vijeku. Od Dragutina I. Ilića. — Glasnik iz srpskog i slovenskog svijeta: Pregled povjesnice slovenski književnosti. B. Književnost u Slovenaca. Od dr. Stevana Pavlovića. Itd. Kakor se vidi, ima ta zvezek spis tudi o Slovincih.

Pestré cesty po Čechach. Práci Matěje Broučka a společníků. Redyguje Svatopluk Čech, ilustruje Viktor Oliva. Izšel je prvi snopič tega jako pričakovanega dela, ki je krasno opravljen. Pestré cesty izhajajo v založbi F. Topiča v Pragi v snopičih v večem formatu, nego poprejšnji *„Výlety“* Broučkovi.

„Pravda“ (Pravda). Pod tem imenom začne z novim letom 1891 izhajati v Petrogradu tednik, pod uredništvom P. N. Podligajlova, ki je spisal tudi knjigo *„O narodnih zadačah Rusije“*. List bode imel 3 dele: 1. politiški, 2. znanstveni, 3. literarni. Za zemlje slavjanske bode stal 6 rubljev. Napravljenje (smer) mu bode rusko-slavjanski.

Запросы народа и обязанности интеллигенции в области умственного развития и просвещения. (Zaprosi naroda i objazanosti inteligenciji v oblasti umstvenago razvitiya i prosvetščenija). A. S. Prugavin. Moskva. 1890. C. 1 r. 50 kop.

Из учения литературного нигилизма. (Iz istoriji literaturnago nihilizma. 1861—1865. St. Peterb. 1890. Cena 2 r.

Časopisje. V 1. št. „Slov. Sveta“ l. 1891. navedemo različne novine in časopise slovanske in take, kateri v tujih jezikih zastopajo ali izključno ali tudi interese slovanske; odložimo to dolžnost zastran onih, ki se oglašajo kot novi naročniki na naš list. Stari naši naročniki pa že vedó, da pišejo v smislu teženj avstro-ogerskih Slovanov v obče, torej tudi v interesu Slovencev Dunajski „Parlamentär“, Kromeriški „Velehrad“, Puljski „Il Diritto Croato“. Vsi ti listi natanko poročajo o vseh važnih zadevah v člankih, dopisih in po drugih oblikah sporočil tudi o Slovincih. Zunanji listi so posebno važni Petrograjska „Slavjanskija Izvestija“ in Petrograjski „Blagovest“ in v tej številki našega lista naznanjeni list Petrograjska „Pravda“, kakor Pariški „France et Russie“. Pa kakor rečeno, o časopisju sporočimo v naslednji številki obširneše.

Opomnja izdajateljstva. „Slovanski Svet“ od leta 1889. in 1890. je še v celoti na prodaj po znižani ceni 3 gld. letniku od 1888 pa nedostajajo 4 številke. Novim naročnikom za leto 1891., ki bi želeli dobiti začetek kritične razprave o cerkvenih obredih, pošljemo, ako želé, zadnje tri številke od l. 1890. proti odškodnini 35 kr. s poštnino vred. — Kakor doslej, skušali bomo tudi letos razne slovanske časnike posojevati našim čč. naročnikom proti odškodovanju poštnine. Kolikor moremo, storimo to tudi s knjigami.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročila in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Trstu, ulica Pandošt 44.

Tisk „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelj in lastnik Fran Podgornik. — Urednik: Fran Nedeljko.

